549

MIJN KLOOSTERLEVEN

DOOR

M. PAESSENS
(MÈRE CÉCILE)

BATAVIA 1927

MIJN KLOOSTERLEVEN

VOORREDE.

In dit boek heb ik in het kort mijne levensgeschiedenis behandeld.

Ik heb in deze bladzijden geschetst, op welke wijze ik er toe ben gekomen religieuse te worden en den aandachtigen lezer zal blijken, dat, hoewel mijne karakter-eigenschappen mij in geen enkel opzicht voorbestemd hadden voor een verblijf in een klooster, ik toch als het ware overgehaald ben, non te worden door de groote aantrekkings-kracht, die enkele hoogstaande kloostervrouwen op jeugdige personen kunnen uitoefenen.

Ik heb volkomen volgens de waarheid medegedeeld, hoe de werkwijze in het klooster was, hoe de onderlinge verhouding kon zijn tusschen de religieusen en welk eene onmetelijke macht zij heeft, die aan het hoofd van een dergelijke inrichting staat.

Veel meer heb ik ondervonden en waargenomen dan ik heb neergeschreven.

Het lag toch niet in mijne bedoeling een sensatieverhaal te schrijven en onthullingen te doen, waaraan het groote publiek, begeerig als het is om achter de z.g. klooster-geheimen te komen.

En toch kan ik nog weer opstandig worden, wanneer ik denk aan de vele vernederende en beslist onhygiënische straffen, die ik, verdiend en onverdiend heb ondergaan op een leeftijd, waarop eene gehuwde vrouw reeds kinderen om zich heen heeft.

Door die bestraffingen verliest eene religieuse op den duur hare persoonlijkheid en haar zelfrespect en wordt zij eene onbewuste machine, die regelmatig, maar zonder innerlijken drang haar werk verricht.

Door den vaak heerschenden onderlingen haat en nijd tusschen de religieusen, door het systeem van spionnage tusschen de zusters onderling en door de vaak rigoureuse wijze, waarop eene révérende mère meermalen haar gezag handhaaft, hetgeen zoo gemakkelijk verandert in een soort machtswellust, gaan de mooie beginselen van opoffering en liefde maar al te dikwijls verloren en ontaardt het klooster-leven in een willoos onderwerpen aan den macht van anderen zonder eenige ambitie en toewijding voor het werk, dat men verricht.

Vele buitenstaanders, die het klooster-leven niet kennen en het bestaan binnen de muren van die inrichting niet door een psychologischen bril beschouwen, huldigen de gedachte, dat daarbinnen slechts rust en vrede heerscht, gepaard met eene groote toewijding, zooals deze alleen kan worden gegeven door overtuigde religieusen, die als het ware met het leven buiten het klooster hebben afgedaan.

Ieder, die echter dieper over de zaak nadenkt, zal tot de overtuiging moeten komen, dat de menschelijke geest wel met geweld gebogen, maar vaak niet gebroken kan worden, zoodat heel wat zielestrijd binnen de kloostermuren wordt gestreden, voordat ten slotte de berusting komt en men zich onderwerpt aan het onvermijdelijke.

Dit boek is dan ook niet geschreven om lucht te geven aan mijn overkropt gemoed, want waar ik reeds meer dan een kwart eeuw mijne vrijheid terug heb, is het begrijpelijk, dat de scherpe kanten van mijn eertijds zoo fel vooroordeel reeds zijn afgesleten.

De tijd heeft veel doen vervagen en zijn verzachtende werking op mijn gemoed uitgeoefend.

Maar ondanks die vele jaren, sinds verloopen, is in mijn binnenste steeds blijven voortleven het gevoel, dat ik de mooiste jaren van mijn leven verloren heb door in mijne prille jeugd, toen ik nog geen oordeel des onderscheids had, toegaf aan eene neiging, die alleen gegrond was op wat men noemen kan „onrijpe jongemeisjes-idealen."

En evenals ik vroeger, zullen ook thans nog in de kloosters vertoeven talrijke religieusen, die berusten, nadat zij tot de overtuiging gekomen zijn, dat haar levens-ideaal niet verwezenlijkt is en omdat zij den moed niet hebben terug te keeren in de maatschappij, waar zij de ware levensvreugd zouden hervinden.

Dit boek is geschreven voor de jonge meisjes, die neiging mochten gevoelen om religieuse te worden, omdat ik haar in deze bladzijden eene korte beschrijving van mijne eigen ondervindingen geef. Zij kunnen dan van te voren eenigszins beoordeelen, welk leven haar wacht en welke eischen aan haar zullen worden gesteld.

Voordat men een levenstaak kiest, moet men steeds goed bezinnen en het oordeel vragen van menschen, in staat tot oordeelen. Maar voordat men besluit religieuse te worden, moet men zich wel dubbel bedenken, omdat voor dit leven van opoffering zooveel meer gevraagd wordt dan voor welke levenstaak ook.

En ook, omdat de keus ten slotte praktisch vrijwel onherroepelijk is!

Mijn boek is dus slechts bedoeld als eene waarschuwing tegen het overijld nemen van eene beslissing als een jong meisje bij zich zelve het levens-vraagstuk moet oplossen: „Zal ik non worden of niet."

En het boek dient ook tot voorlichting van hen, die geroepen zullen zijn om bij eene dergelijke belangrijke beslissing raad te geven.

Hiermede heb ik de overwegingen genoemd die mij deden besluiten mijne levensgeschiedenis als religieuse openbaar te moeten maken.

De Schrijfster.

I N H O U D.

EERSTE HOOFDSTUK.

MIJNE SCHOOLJAREN IN HET KLOOSTER.

Tot mijn twaalfde jaar werd ik thuis opgevoed.

Vader was, helaas, vroeg gestorven, moeder met elf kinderen achterlatende. Hoewel zij streng voor ons was, hielden wij toch zielsveel van onze moeder en leefden met ons allen recht gelukkig en tevreden. Doch nauwelijks twaalf jaar oud zijnde, kwam aan mijn genoeglijk huiselijk leven een einde, doordat moeder, daartoe overgehaald door een harer kennissen, besloot mij in een pensionaat van Zuster Ursulinen in den kost te doen.

Ik zag erg tegen het vertrek uit het ouderlijk huis op, maar gewend moeders wil te volgen zonder morren of tegenspraak, terwijl mij veel heerlijks van het kostschoolleven door moeder en hare kennissen voorgespiegeld werd, was ik als meisje van twaalf jaar al heel gauw verzoend met de gedachte moeder, broers en zusters voor een poosje vaarwel te moeten zeggen.

Mijne entrce als pensionnaire in het Klooster maakte op mij een zeer prettigen indruk. De zusters waren buitengewoon aardig en moederlijk-zorgzaam, zoodat ik mij er al heel gauw thuis gevoelde.

Een van de zusters was bijzonder lief voor mij en het was geen wonder dat ik mij aan haar hechtte, haar al mijne kindergeheimpjes vertelde.

In één woord het ging er echt vertrouwelijk toe.

Die zuster was eene Duitsche van origine, zeer ontwikkeld, buitengewoon vroolijk, soms zelfs uitgelaten en dat alles trok mij in haar aan. Ik zelf had een vroolijke natuur, was, zooals mijn moeder zulks noemde, wat „wereldsch" en hoewel ik feitelijk niets voelde

voor de vroomheid, waarin moeder ons zoo streng opvoedde, kwam ik langzamerhand toch geheel onder den invloed van mijne lievelings-zuster en begon ik er voor te voelen ook non te worden.

Ik zag, dat de zusters steeds lief en aardig met elkaar omgingen en spraak dus over een en onder met de M è r e, die begon met mij het non worden te ontraden.

Maar ik hield heel veel van haar, nog meer zelfs dan van mijne eigen moeder, zoodat juist haar afraden mijn verlangen naar het kloosterleven hoe langer hoe meer prikkelde.

Toen de jaarlijksche groote vacantie aanbrak, had ik geen trek om naar huis te gaan. Moeder, broers en zusters trokken mij niet meer aan, ik hield slechts van de M è r e en wilde het klooster niet verlaten, alleen om bij haar te kunnen blijven.

Zóó groot was haar invloed reeds op mij als dertienjarig meisje.

Maar de M è r e aan wie ik alles vertelde, zeide dat ik toch maar naar huis moest gaan, doch niets van mijn verlangen om non te worden aan mijne moeder mocht laten blijken, anders zou ik misschien niet meer naar het klooster mogen terugkeeren.

Ik ging dus met vacantie naar huis.

Maar hoewel ik niets vertelde, merkte moeder toch wel, dat ik erg veranderd was gedurende het jaar mijner afwezigheid. Ik was niet meer zoo uitgelaten, niet meer zoo hartelijk als vroeger en had minder oplettendheid voor haar.

Ik veranderde echter spoedig en moeder, die er al over sprak mij maar thuis te houden, liet mij na afloop van de vacantie weer naar het klooster teruggaan,

O! wat gevoelde ik mij weer dol gelukkig, toen ik die lieve M è r e terug zag en dus weer voor een jaar als pensionnaire in het klooster mocht blijven.

Gedurende dit tweede jaar van huis, kreeg ik langzamerhand weer die onverschilligheid over me voor mijne familie en nam ik mij dan ook vast voor, non te worden, wat er ook mocht gebeuren.

De M è r e en de andere zusters moedigden dit voornemen hoe langer hoe meer aan, maar steeds werd er bij gezegd, dat ik er thuis niets van mocht laten merken, want *dan* bestond er misschien kans, dat er in het geheel niets van zou komen.

Men had, blijkbaar buiten mijn weten, mijne moeder reeds van een en ander op de hoogte gesteld om te weten of zij er voor dan wel tegen zou zijn, want toen ik met de tweede groote vacantie weer thuis kwam, vond moeder het plotseling niet meer noodig dat ik naar het pensionnaat terug ging, ik zou privaatlessen krijgen.

Later kwam ik te weten, dat zij dezen maatregel had genomen, omdat zij bemerkt had, dat ik geheel onder den invloed van de nonnen was gekomen en omdat zij vreesde, dat bij mij de neiging bestond non te worden, hetgeen zij in verband met mijn karakter en aard ten eenenmale wenschte te voorkomen.

Mijne goede moeder wist toen niets van wat ik reeds met de M è r e had afgesproken en welke beloften haar veertienjarig dochtertje reeds had gedaan. Ik hield dan ook zoo ontzettend veel van die lieve M è r e die mij nooit een standje gaf of mij streng aanpakte, wat ik ook deed.

De M è r e was knap en gaf ons les in verschillende vakken. Ik was erg ondeugend in de klasse, want in

plaats van te leeren, maakte ik steeds gekheid en plaagde de andere leerlingen, maar nooit gaf zij mij eene vermaning, ik mocht werkelijk doen en laten wat ik wilde en soms kon zij om mijne guitenstreken zoo echt hartelijk lachen.

Dit alles nam mij zoo voor haar in, dat langzamerhand de Mère voor mij het orakel was.

Alles wat zij mij zeide, nam ik oogenblikkelijk aan.

Ik kwam geheel onder haar invloed en onder de bekoring van hare persoonlijkheid. De verhouding was zelfs zoo innig dat ik voor niemand op de wereld meer iets voelde, dan alleen voor haar. Moeder, broers en zusters waren mij onverschillig geworden, zij bestonden niet meer voor mij. Alleen de Mère had ik lief, aan haar hing ik met hart en ziel en niets, niets kon mij hiervan terug houden.

In een woord: zij was mijn eenigste schat op aarde.

Haar invloed was zoo groot, dat al mijn streven en denken haar alleen toebehoorden.

Toen ik in het begin met haar over het „non worden" sprak, ried zij het mij af, omdat ik zoo'n wereldsch meisje was. Later echter vond zij toch, dat het beter voor mij zou zijn om maar non te worden, dan kon ik altijd bij haar blijven en alleen voor God leven.

Ik was wel geloovig, maar voelde toch niets voor het vrome leven. Ik vond het vele bidden, het voortdurend naar de kerk gaan, vervelend, maar de Mère bracht mij tot andere gedachten en ik beloofde haar dat ik mij bijzonder op de muziek zou toeleggen en dat, als ik eenmaal actes had, ik dan non zou worden om altijd bij haar te kunnen zijn.

Zij drukte mij vaak op het hart, vooral nooit iets van deze afspraken aan mijne moeder te doen blijken, ik moest alles geheim houden, totdat ik dan later in-

eens met het voorstel om non te worden voor den dag zou komen. De Mère zou dan zorgen, dat alles met de Overste van het klooster geregeld zou worden.

Dit alles beloofde ik haar innig, in diep geheim!

Maar toen kwam er plotseling iets tusschen!

Nadat ik weder met vacantie thuis was geweest, wilde moeder ineens niet meer hebben, dat ik naar het klooster terugkeerde.

Hoe zij zoo plotseling tot dat besluit was gekomen?

Ik heb het nooit goed begrepen, maar ik denk wel, dat Moeder, die mijn karakter zoo goed kende, bij zich zelve uitgemaakt had, dat ik voor het klooster-leven niet deugde en dat zij het daarom beter achtte, mij niet meer naar de kloosterschool terug te zenden.

Ik voelde mij diep ongelukkig!

Maar ik begreep, dat ik mij als veertienjarig meisje maar te schikken had naar den wil mijner moeder, hoewel binnen in mij de drang om naar het klooster terug te keeren geen oogenblik verflauwde, daarentegen met den dag sterker werd.

De Mère had mij gezegd, dat ik vlijtig muziek moest studeeren en zoo deed ik mijn uiterste best om spoedig in staat te kunnen zijn lessen te geven.

Want ik begreep, dat een acte in de muziek mijn intrede in het kloosterleven zou vergemakkelijken.

De Mère en ik bleven elkaar trouw schrijven en zij sterkte mij steeds in mijn voornemen om non te worden. Zij schreef mij, dat zij iederen dag God bad, dat Hij mijne moeder gunstig voor mijn plan zou mogen stemmen en dat ik er vast op kon rekenen, dat haar gebed eenmaal verhoord zou worden.

Tenslotte zou ik de toestemming krijgen en kon ik dan mijne geheele verdere leven aan God wijden,

---

TWEEDE HOOFDSTUK.

IK BESLUIT NON TE WORDEN.

Ik had zes broers, die allen evenveel van mij hielden, wellicht, omdat ik zoo alles met hen meedeed, zooals gymnastiek, paardrijden, jagen en vooral rooken.

Moeder zeide vaak, dat ik eigenlijk een jongen had moeten zijn. Dat was ook zoo, ik was zoo geheel anders dan mijne zusters, ik ging met mijne broers op jacht, hetgeen wij steeds konden doen als wij er tijd en lust toe hadden, omdat wij een eigen jachtterrein in de nabijheid van ons huis bezaten.

Maar niettegenstaande dit geheel ander leven bleef bij mij toch steeds het verlangen bestaan om non te worden. Ik liet hiervan echter niets blijken, noch aan moeder, noch aan de broers en zusters. Hoe dat verlangen zoo sterk was, weet ik niet te verklaren, want, zooals gezegd voelde ik niets voor een vroom leven. Aan het naar de kerk gaan had ik een tegenzin en het is wel eens gebeurd, dat ik in plaats daarvan, eenige kennisjes ging opzoeken. Als moeder mij dan vroeg wie er gepreekt had, zeide ik met een staal gezicht „Pastoor X". Als dan later bleek dat juist „Pastoor Y" dien morgen gepredikt had, kwam mijn leugentje uit. Een strenge berisping, soms een pak slaag van moeder was dan het verdiende loon voor mijn onwaarheid spreken.

Ten langen leste zag moeder wel in, dat met gestrengheid bij mij niets te bereiken viel en liet zij mij daarom zoo'n beetje de vrijheid. Begrijpelijk dat ik, die volgens de familie zulke wereldsche neigingen had, duchtig van die vrijheid profiteerde, vooral met de

vacanties van mijn broer, die voor dokter studeerde. Hij bracht doorgaans één zijner vrienden mee en dan gingen wij groote jachttochten maken en rookten veel cigaretten.

Gedurende de vacantie mocht ik altijd een veertien dagen op reis gaan en dan wist ik steeds de reisroute zoodanig te regelen, dat ik eenige dagen in het klooster kon logeeren.

Ondanks mijn eigenaardig karakter, vond ik die vacanties in het klooster doorgebracht toch steeds de gelukkigste weken en eenmaal weer thuis, was het verlangen naar het klooster des te sterker.

Toen ik zeventien jaar geworden was, vroeg ik spontaan aan moeder om non te mogen worden. Vreemd keken allen die het hoorden daarvan op, want niemand had gedacht dat ik, die zoo levenslustig was, er aan zou denken mij levenslang in een klooster op te sluiten.

Moeder wilde er dan ook niets van weten, zij vond die neiging om non te worden geheel in strijd met mijn karakter. Ik hoor haar nog zeggen: „Kind, weet wel wat je doet. Als je eenmaal in het klooster bent, kun je er nimmer meer uit en dan, je bent zoo eigenzinning en ongehoorzaam; je houdt niet van bidden en naar de kerk gaan, dus je moet eerst al die slechte eigenschappen afleeren, voordat je in het klooster kunt gaan."

Mijn antwoord was: „O, dat is voor mij geen bezwaar, als ik in het klooster ga dan zeg ik, dat eigenwijsheid, eigenzinnigheid en ongehoorzaamheid buiten de deur moeten blijven en dat ik naar binnen ga."

Moeder lachte en zeide: „Wij zullen eens zien, want ik ben toch overtuigd, dat jij niet geschikt bent voor het eenzame kloosterleven."

Toch bleef ik aandringen en eindelijk na lang zeuren en dwingen mocht ik aan de Mère schrijven dat moeder goed vond ik in de maand Juni, dus ruim twee maanden voordat ik 18 jaar zou worden, mijn intrede in het klooster zou doen.

Ik begon dadelijk van alle familieleden en kennissen, die niet ter plaatse waren, afscheid te nemen, zoo ook van een tante, een zuster van mijne moeder, die Carmelitesse was in een klooster van een zeer strenge orde. Die tante vond het in het geheel niet goed dat ik Ursuline zou worden en had gaarne gewild dat ik Carmelitesse werd. Hierin had ik niet veel zin en stelde tante tevreden door te zeggen, dat wanneer het mij bij de Ursulinen niet goed bevallen zou, ik naar de Carmelitessen zou overgaan.

Van de Mère kreeg ik een zeer lieven brief, waarin zij schreef, dat de Révérende Mère zeer gelukkig was, dat ik het kloeke besluit had genomen om in het klooster te gaan. Ik moest daarvoor echter een bedrag van vier duizend gulden storten.

Moeder zorgde daarvoor en behalve een volledigen uitzet zou ik nog een prachtige piano mee krijgen. Alles was nu voor mijn vertrek geregeld.

Moeder uitte vaak den wensch, dat het mij nooit zou spijten het besluit om non te worden genomen te hebben en zij was vaak eerder treurig dan blijmoedig gestemd.

Met het oog op mijn aanstaand vertrek was ik daarentegen dol blij en gelukkig dat ik nu een nieuw leven, het kloosterleven, tegemoet ging. Immers de zusters en de Mère vooral, hadden mij niets dan moois en heerlijks van dat leven voorgesteld!

Waarom zou ik dan ook niet gelukkig kunnen worden?

DERDE HOOFDSTUK.

MIN NOVICIAAT BEGINT.

Het was den 10en Juni van het jaar 1881, dat ik afscheid nam van moeder, broers en zusters om naar het klooster te vertrekken.

Ik was nog geen achttien jaar!

Uit blijdschap, dat ik gaan mocht en door het onbeschrijfelijk verlangen het kloosterleven, waarover de Mère mij zooveel goeds had verteld, nu zelf eens te leeren kennen, was ik in het geheel niet aangedaan; ik stortte geen traan en zóó had ik mij met de gedachte verzoend, afstand te doen van het wereldsche leven, dat ik hartgrondig wenschte mijn ouderlijk huis nooit weer terug zien!

Mijn oudste zuster bracht mij naar het klooster, waar ik met open armen werd ontvangen. Alle zusters waren buitengewoon hartelijk en ieder beijverde zich om mij aangenaam te stemmen. Ik was overgelukkig voortaan zoo dicht bij de Mère te kunnen zijn.

Eerst werd ik postulante, d.w.z. ik was nog in mijn gewone wereldsche kleeding, doch moest het interne leven der religieusen meemaken. Dit deed ik in den beginne zeer gewillig, van tijd tot tijd stribbelde ik wel eens tegen, maar langzamerhand deed ik alles wat mij opgedragen werd, hoewel het mij vaak zeer zwaar viel om al die ritualen plechtig en ingetogen mede te maken.

De postulanten-tijd duurde zes weken; toen moest ik mijne wereldsche kleeding afleggen en als non (religieuse) ingezegend worden.

Mijne moeder, zusters en broers, alsook eenige vrienden waren overgekomen om die plechtigheid bij te wonen.

Ik werd dien morgen als wereldsche bruid gekleed in een wit moiré-zijden japon met een sluier voor en een krans op het hoofd. Twee kleine bruidsmeijes leidden mij in alle plechtigheid naar het altaar. De pastoor vroeg mij toen: „Blijft U bij Uw besluit de bruid van Jezus te worden en de wereld vaarwel te zeggen?"

Waarop ik „ja" antwoordde.

Daarna werd ik door de twee bruidsmeisjes van het altaar geleid naar een aparte kamer, waar mijn nonnencostuum klaar lag. Mijn lang haar werd afgeknipt en ik moest, na het nonnenkleed aangetrokken te hebben, weder terug naar de kapel om voor den priester neder te knielen. Deze gaf mij zijn zegen en wenschte mij veel geluk met mijn besluit.

Ik gevoelde mij op dat oogenblik ongelukkig; de nieuwe kleeding vond ik verschrikkelijk en alles was zoo leeg en kaal, om en op mijn hoofd. Maar ik had den eersten stap gedaan en kon niet meer terug.

Ik was nu de voorloopige bruid van Jezus.

Toen de mis uit was, gingen wij naar buiten, en werd ik door moeder en de overige familieleden en kennissen begroet en gelukgewenscht. Ook alle medezusters van het klooster feliciteerden mij.

Ik hield me goed en ging daarna met de zusters in de eetzaal (r e f e c t o r i u m) ontbijten. Mijne familieleden en kennissen hadden zich intusschen in de spreekkamer (p a r l o i r) vereenigd en daar mocht ik eenige uren met hen doorbrengen. Het vertrek was geheel voor ons bestemd. Er werd muziek gemaakt, terwijl ik zelfs dien morgen nog heerlijk gedanst heb. Dit was als het ware mijn afscheid van het wereldsche leven.

Nadat familieleden en kennissen vertrokken waren werd ik bij de Eerwaarde Moeder geroepen en toen werd mij medegedeeld waaraan ik mij als non te houden had.

Mijn N o v i c i a a t, zooals men dat noemt, was nu ingetreden en ik moest mij van meet af aan stipt houden aan hetgeen „d e H e i l i g e R e g e l" voorschreef.

VIERDE HOOFDSTUK.

MIJNE EERSTE ONDERVINDINGEN EN STRAFFEN.

Het eerste wat ik den volgenden dag moest aantrekken was een nonnenkleed, oud, versleten en reeds groenachtig van kleur. Dit werd mijne dagelijksche kleeding, terwijl het nieuwe kleed, dat ik gedragen had toen ik als religieuse werd ingezegend, voor des Zondags bestemd werd.

De Mère der novices was mijne directe meesteresse, haar moest ik in alles gehoorzamen en dadelijk gebruikte zij haar macht om mij eene zeer moeilijke taak op te dragen. Ik kreeg nl. de zorg over de slaapzalen der pensionnaires op de derde verdieping.

Dagelijks moest ik het vuile water in emmers naar beneden dragen en even zoovele volle emmers met schoon water weer naar boven. Hoe vaak ik de trappen op en neer liep met die zware emmers is niet te tellen. Daarna moest ik alle bedden opmaken van de pensionnaires, een ongewoon werk, ik was het thuis niet gewend en als postulante had men mij dergelijk werk niet laten doen. Maar ik was nu novice en deed alles even gedwee, zonder een woord te zeggen.

Dan moest ik ook dagelijks surveilleeren bij de pensionnaires en wat vond ik het verschrikkelijk dat te moeten doen in het oude versleten nonnenkleed, ik vond het zelfs vernederend. Maar gelaten en stil verdroeg ik alles.

Voor en tusschen de werkzaamheden had ik den Heiligen Regel te volgen, waarop de indeeling van den dag berustte en waaraan iedere zuster in het klooster zich natuurlijk moest onderwerpen.

Deze was aldus:

Om 4 uur 's morgens opstaan en, zoo uit het bed, den grond kussen en God knielend danken voor den verkwikkenden slaap en Hem bidden om sterkte en kracht, om den dag moedig en opgeruimd door te brengen enz. enz.

Daarna kleeden en naar de kapel, waar ook bij aankomst de vloer gekust moest worden. Wij verbleven aldaar anderhalf uur, deels zittende, deels knielende de meditatie doorbrengende over hetgeen door eene der oudere zusters uit den Heiligen Regel of uit een stichtelijk boek werd voorgelezen.

Dikwijls gebeurde het, dat ik dan in slaap viel, ik was nog zoo jong en de nacht had mijn van werken oververmoeid lichaam niet de noodige rust gegeven. Een stomp of een duw van een der zusters maakte me dan echter weer wakker en ik kreeg het verwijt, dat ik in de kapel, Gods huis, niet mocht slapen.

Ik was altijd blij als gedurende die uren in de kapel de deur openging en de pastoor binnenkwam om de mis te lezen.

Als hij dan, na zich omgekleed te hebben, naar het altaar ging, moesten wij allen nederknielen en zoo geknield blijven tot de mis afgeloopen was. Vóórdat de mis begon moesten wij allen ter communie gaan, d.w.z. wij moesten op de communiebank knielen, de tong uitsteken, waarop de priester de heilige hostie legde, die wij, zonder dat de tanden hiermede in aanraking kwamen, moesten inslikken.

Ons werd voorgehouden dat door dezen ouwel in te slikken, het lichaam en de geest van Jezus is ons binnenste was gekomen. Daarna knielden wij opnieuw en moesten bidden tot de mis om zeven uur ten einde was.

In de grootste stilte en ingetogenheid verlieten wij dan de kapel om naar de refectoire (eetzaal)

te gaan waar ieder in het diepste stilzwijgen haar plaats innam.

De Révérende Mère zegende de spijs en men at en dronk wat voorgezet werd, zonder de oogen op te slaan, slechts luisterende naar de stichtelijke lezing door één van de zusters gedurende den maaltijd gehouden.

De overste zat steeds aan het hoofd van de tafel, dan de oudere zusters en aan het eind de novicen en de jongere zusters. De schotels kwamen natuurlijk het eerst bij de Overste en zoo het rijtje af, zoodat, wanneer zij bij ons kwamen er vaak niet meer over was. Dikwijls stonden wij nog hongerig van tafel op en meermalen gebeurde het, dat wij jongeren bij het afnemen der tafel, de restjes droog zwart brood nog opaten.

Na het ontbijt, trouwens na iederen maaltijd, moesten wij weer naar de kapel om God te danken voor ons dagelijksch brood en de goede behandeling, die we mochten ondervinden, waarna iedereen weer aan het werk ging, stilzwijgend en zedig.

Onder het werk mocht geen woord worden gesproken tenzij men iets te vragen had daarover aan de Overste of aan eene der mede-zusters. Na het middagmaal werd de V e s p e r en om 4 uur 's middags was het weer koffiedrinken in de eetzaal. Een enkele keer stond de Overste toe, dat wij een half uurtje met elkaar praatten, maar gedurende het middagmaal, dat om 1 uur gehouden werd, mochten wij zelfs niet rondkijken, doch moesten onder het aanhooren van hetgeen uit een of ander stichtelijk boek werd voorgelezen, steeds op ons bord staren.

Aan dezen regel werd zeer streng de hand gehouden en indien wij daartegen zondigden, werden wij gestraft.

Wij moesten dán eerst den grond kussen en werden daarna geblinddoekt. Zoo, met den doek voor de oogen gebonden, moesten wij dan verder ons maal voltooien.

Om half zes 's middags was het g r o o t e o f f i c i e, hetgeen een uur duurde. Daarbij moesten al le zusters tegenwoordig zijn en alles gebeurde dan zingende in één toon. Een dergelijk melancholiek en eentonig gezang was veelal oorzaak, dat wij jongere zusters door den slaap werden overmand, telkens hoor de men dan een boek vallen, dan hier en dan daar, wij waren ook na zoo'n dag van hard werken zóó moe, dat zelfs de strengste aanmerkingen en bedreigingen van de Mère der novices, ons niet wakker konden houden. Zelfs de wetenschap, dat de zware straf van een uur lang geknield te bidden met uitgestrekte armen ons zou worden opgelegd, wanneer wij gedurende het groote officie in slaap waren gevallen, kon ons niet wakker houden.

't Ergste van alles was het spionnenstelsel dat op ons jongere zusters werd toegepast.

Wij konden niets doen of de R é v é r e n d e M è r e wist het.

Wij mochten nooit op onze hakken loopen, steeds op de teenen. Met de knieën over elkaar zitten was streng verboden (eene houding intusschen die ik en vele jongeren bij voorkeur aannamen als wij moe waren). Maar vaak moesten wij daarvoor eene berisping van de R é v é r e n d e M è r e ontvangen.

t' Was een hard bestaan, dat wij jonge nonnen moesten meemaken.

Als ik soms eens mijn nood klaagde bij de andere Mères, dan werd mij steeds geantwoord, dat ik het te

zwaar opnam, dat het niets was, dat dit alles de proeftijd medebracht en dat, als ik later aan alles gewend was, het wel van zelf zou gaan.

Ik was ongeveer drie maanden non, toen ik het niet langer meer kon volhouden en ik vroeg de eerwaarde moeder het klooster te mogen verlaten; ik was novice en kon dus nog weg.

Toen werd een ieder plotseling heel lief en aardig tegen me en ieder deed moeite om mij maar in het klooster te houden onder het motief, dat men mij niet kon missen. Ik liet mij overhalen om te blijven, hoewel met tegenzin, want ik had toch al spoedig bemerkt, dat het kloosterleven geheel anders was dan mij vroeger was voorgesteld.

Steeds had ik gedacht dat het onder de zusters lief en engelachtig toeging, maar het was juist het tegengestelde van hetgeen de Mère mij had verteld, toen ik nog op het pensionnaat was. Het was een leven als kat en hond, steeds jaloezie en nijd onder elkaar, geen sprake van verdraagzaamheid en daarbij dien spionnage dienst, waarvan wij jongere zusters zooveel te lijden hadden

Op een dag kwam de Mère der novicen bij mij en zeide: „Je moet vandaag alle privaten schoonmaken”.

Zonder eenige tegenspraak voldeed ik gewillig en vlug aan die opdracht en ik was al blij dat het werkje achter den rug was, toen de Mère mij riep en vroeg of ik alle privaten al schoongemaakt had. Op mijn bevestigend antwoord moest ik met haar mee, terwijl zij zeide: „Ik zal je eens laten zien hoe slordig jij werkt.” Tot mijn niet geringe verbazing zag ik nu,

dat al die gelegenheden veel vuiler waren dan te voren, ik kreeg een onverdienden uitbrander en moest weer opnieuw met den schoonmaak bginnen.

Wat bleek nu de verklaring te zijn van deze vreemde opdracht?

De Mère wilde mij eenvou ig beproeven of ik ook tegen zou spreken en daarom waren op haar last alle privaten weer teruggebracht in een toestand die opnieuw schoonmaken vereischte.

Zoo kreeg ik bijvoorbeeld plotseling opdracht om iederen dag de bewaarschool (aan het klooster verbonden voor de arme kinderen van het dorp) aan te vegen, hetgeen ook een onzindelijk werkje was. Tijdens de vacantie moest ik met de werkzusters mee aardappelen raspen om meel te maken, terwijl onder het werken hardop de rozenkrans gebeden werd.

Zoo was het werken der novicen op het klooster in den vacantietijd.

Op een dag kwam de novice-Mère weer met iets voor mij geheel nieuws. Ik kreeg van haar opdracht om, zooals de Heilige Regel dit voorschrijf, mij iederen Vrijdag ter eere van Jezus te geeselen.

Ik viel terstond uit met te zeggen: „Dat doe ik niet, ik vind het dwaas je zelf te slaan, en te pijnigen.

Maar de Mère begon te lachen en zeide: „Wij moeten dat alle doen, gij wilt toch geen uitzondering maken, gij wilt toch eene goede religieuse worden?”

En zoo stond ik als novice reeds onder den invloed, dat ik beloofde het te doen. Er ik deed het dan ook den eersten Vrijdag die kwam.

Dat geeselen gebeurde met de discipline, zooals het instrument genoemd wordt, bestaande uit een

houten handvat, waaraan tien lange dikke koorden, die ieder in een dikken knoop eindigen. Iederen Vrijdagavond sloeg ik mij zelf dus gedurende vijf minuten met deze d i s c i p l i n e en in den a d v e n t- en v a s t e n t ij d zelfs tweemaal per week, namelijk iederen Woensdag en Vrijdag, zooals de boetende bedelmonnikken en Indische kluizenaars (f a k i r s) dat doen

Zoo waren er meer van die zaken die d e H e i l i g e R e g e l voorschrijft.

Reeds vertelde ik van de bepaling, dat men aan tafel niet mag opkijken en steeds aandachtig moet luisteren naar hetgeen uit d e n H e i l i g e n R e g e l of uit een of ander stichtelijk boek wordt voorgelezen. Streng werd gestraft indien men toevallig eens opkeek, en doorgaans was het dan óf geblinddoekt verder eten óf midden in de eetzaal op de knieën, met het eten op een stoel voor zich, verder het maal gebruiken.

Vaak strafte de eerwaarde Moeder, luisterende naar de inblazingen van anderen (spionnensysteem), zonder eenig onderzoek vooraf en moest men om niet nog een zwaardere straf te ondergaan, maar blindelings gehoorzamen en niet vragen naar het waarom.

Zoo kreeg ik eens plotseling, voordat wij aan tafel gingen, van de R é v é r e n d e M è r e een straf met de woorden: „Je moet voor penitentie dadelijk van alle zuster de voeten kussen."

Ik deed dit heel gedwee en ging zonder morren onder het eten de rij der zusters af om knielende hare voeten te kussen. Toen ik weer op mijn plaats ging zitten, was er van het eten niet veel meer over, dat laat zich begrijpen.

Een volgende maal had ik in strijd met de S i l e n c e gehandeld. De zoogenaamde S i l e n c e (Stilzwijgendheid) word in het klooster zeer streng volgehouden en mag men zonder strikte noodzakelijkheid met niemand spreken.

Ik was op een keer mijn boekje te buiten gegaan en had een praatje gemaakt met een der zusters. Dit was door een der andere zusters gezien en .... overgebrieft aan de Eerwaarde Moeder. Ik moest toen bij haar komen, op mijn knieën vallen en den grond kussen om vergiffenis te vragen. Daarna moest ik als penitentie met uitgestrekte armen (een zeer vermoeiende houding) vijf maal „Onze Vader en „Wees gegroet" bidden.

Zóó was het leven in het klooster.

Een rijk klooster was het in geen geval, het was er armoedig en het eten slecht en onvoldoende, d.w.z. voor ons zusters. De pastoor werd als hij kwam en dit gebeurde vaak soms op zeer ongelegen uren, altijd op fijn eten onthaald met heerlijke wijnen en sigaren. Voor hem was niets te goed en wij hadden het erger nog dan sober.

VIJFDE HOODSTUK.

DE RETRAITE.

Nauwelijks was ik eenige maanden religieuse of de groote Retraite begon.

Dit was voor mij iets nieuws, want ik had het nog nimmer meegemaakt.

Een Jezuieten-pater uit een ander klooster was overgekomen om bij ons dien dienst in te leiden, die volle acht dagen duurde. Gedurende dien tijd mochten wij geen woord spreken, steeds moesten wij bidden en ons zelve geeselen, daarbij nog zoo nu en dan aan de penitenties voldoen welke de Révérende Mère ons met goedvinden van den Jezuieten-pater oplegde.

Maar niettegenstaande het ernstige van de groote Retraite, hebben wij toch wel eens hartelijk moeten lachen. Het was op een Vrijdag en er was een algemeene groote penitentie. Wij waren vereenigd in de eetzaal en de Révérende Mère stond in ons midden. Nadat zij gebeden en 's Heeren zegen had gevraagd, riep zij ons allen toe: „Pour pénitence face contre terre et priez le patèr."

Dadelijk gingen wij allen languit op den grond liggen met het aangezicht voorover. Wij moesten in die houding blijven tot het „Onze Vader" uit was en de Overste het teeken had gegeven om weer op te staan.

Maar wat gebeurde er dien dag?

Terwijl wij het „Onze Vader" lagen te bidden, kwam een nieuwe postulante binnen met de soep. Zij wist nog niet veel van het kloosterleven af en toen zij de eetzaal binnenkomende, daar alle zusters in een rij gestrekt op den grond zag liggen, schrok zij zóó

geweldig, dat zij de soepterrine op den grond liet vallen, en wegrende om in de keuken te gaan vertellen dat alle zusters dood waren!

Groote opschudding natuurlijk, waarbij nog kwam de verontwaardiging van de Révérende Mère dat zij geen soep kreeg dien middag.

Onze nieuwe postulante kreeg een maand lang straf, maar er is toch lang om het geval gelachen.

De groote Retraite werd geleid door den paterjezuiet, die drie maal per dag predikte.

Die preeken werden hoe langer hoe strenger. Hoe meer de tijd van biechten naderde, d.i. de zesde dag der retraite, des te ernstiger hield de pater in zijn preeken de zusters al het slechte en het kwade voor oogen en des te meer dreigde hij met hel en vagevuur, zóó zelfs, dat vele zusters van angst niet konden slapen.

Groot, zeer groot was de invloed van den pater, die de groote Retraite leidde.

De Révérende Mère zag tegen hem op, beschouwde hem haast als heilig eveneens al zijne handelingen.

Alles mocht en kon die pater doen. Hij werd op zijn wenken bediend en gedurende die acht dagen in het klooster der zusters, werd hij steeds omringd door enkele gedienstige wezens, een waar leven in een Paradijs.

Den zesden dag gingen alle zusters bij hem te biecht hij zat in de sacristie en iedere zuster kon net zoo lang bij hem blijven als zij wilde, al zou het ook den geheelen dag zijn, hetgeen met sommige zusters wel eens gebeurde. En toch mochten wij daarover nooit praten, want de biecht was heilig.

Ik hoorde evenwel van zusters die, niettegenstaande alle intieme vragen van den biechtvader, halstarrig weigerden zijne wenschen uit te voeren. Zij moesten nl. zittend op zijn knieën biechten!

Maar ook weet ik van zusters die zulks wèl deden en daarin niets vreemds zagen, temeer niet, omdat de pater een heilige was, die haar onmiddelijk alle zonden kon vergeven.

Den laatsten dag der retraite wordt het Te Deum gezongen en daarna de heilige communie gehouden.

Daarna komt er één dag feest, met een uitgebreid menu en vrijheid om den geheelen dag te spreken met elkaar, behalve als wij ons bevonden in de gangen van de cloture (een afgezonderd gedeelte van het klooster, alwaar alleen de klooster-zusters mogen komen), waar absoluut niet gesproken mag worden en waar men elkaar ontmoetende moet zeggen: „Geloofd zij Jezus Christus."

ZESDE HOOFDSTUK.

NAAR HET NIEUWE KLOOSTER.

Na mijne eerste retraite wilde de Révérende Mère volstrekt, dat ik voor een tijdje naar een ander klooster zou gaan om daar verder mijn noviciaat door te brengen en, zoo het heette, mij verder te bekwamen in de Fransche taal, ofschoon dit laatste net zoo goed kon gebeuren in ons eigen klooster.

Maar het was duidelijk waarom ik weg moest!

Ik had te veel opgemerkt en mijne onnoozele vragen aan andere zusters — die alles natuurlijk aan de Révérende Mère hadden oververteld — omtrent gebeurtenissen gedurende de groote Retraite, omtrent het doen en laten van den pater-Jezuiet, die tijdelijk in ons klooster logeerde, hadden argwaan gewekt; ik had te veel gehoord en gezien en mijn karakter was niet zoo, dat ik alles in stilte kon bewaren. Dus moest ik weg en gewend geraakt aan blinde gehoorzaamheid, schikte ik mij er in en maakte voor de reis alles in gereedheid.

Op den bewusten dag van vertrek werd ik begeleid door twee zusters. Op een tusschen-station aangekomen, moesten we op een trein wachten en brachten dien tijd door in een groot Restaurant, waar wij ons zeer zedig aan een tafeltje neerzetten.

De zaal was overvloedig geëncadreerd met groote spiegels, waardoor het mogelijk was, dat de eene Mère plotseling opstond met de woorden: „Kijk, daar zitten ook zusters, ik ga er even heen." Werkelijk liep zij ook die richting uit, tot groot vermaak van ons beidjes, die waren blijven zitten, omdat wij wel begre-

pen, dat het gezichtsbedrog was en de Mère ons spiegelbeeld voor de vreemde zusters aanzag.

Andere bijzonderheden gebeurden er niet op de reis en kwamen wij dienzelfden dag om half vijf 's middags in het nieuwe klooster aan.

Wij werden door de R é v é r e n d e M è r e ontvangen.

Zij was een groote zware vrouw, met een vuurrood gezicht. Toen zij mij een zoen gaf, prikkelde haar baard mij zoo, dat ik onwillekeurig dacht aan een ongeschoren zeeman. Later vertelde een der zusters mij in vertrouwen, dat zij zich tweemaal per week moest scheren.

Zou het geen man kunnen zijn in vrouwenkleeren? dacht ik vaak. Ook haar stem was zwaar, niet vrouwelijk.

Het klooster was prachtig, maar had iets geheimzinnigs.

In het n o v i c i a a t werd ik aan de zusters voorgesteld. Dadelijk voelde ik mij aangetrokken tot een paar aardige jonge n o v i c e n en de sympathie bleek spoedig wederkeerig.

Maar onze vertrouwelijke omgang duurde niet lang, er werd streng op ons gelet, wij mochten niet meer zoo met elkander praten en lachen, alle onderlinge vriendschap moest worden voorkomen.

Ook het werk in dit klooster was geheel anders ingedeeld; zoo moesten alle n o v i c e n dagelijks ieder honderd slagen water pompen, voor ons een reusachtige arbeid.

Het eten was er zeer goed, maar nooit kregen wij koffie, steeds thee en bij het eten bier. Het viel mij

op, dat alle zusters er zoo bleek uitzagen en allen hadden aan tafel een fleschje pillen — men vertelde mij, dat het staalpilien waren — waarvan zij er twee in de soep moesten doen.

Wij novicen aten aan het einde der tafel.

Ook hier werden aan tafel de gebeden gedaan en er werd over stichtelijke onderwerpen voorgelezen.

Tot het klooster behoorde een boerderij, die aan den tuin grensde. De tuin zelf onafzienbaar groot, geheel ommuurd en in het boschrijke gedeelte daarvan zagen wij vaak hazen en konijnen, wanneer wij er wandelden. Dit wandelen echter geschiedde steeds onder toezicht van eene oudere zuster.

Vaak gingen wij ook een kijkje nemen in de boerderij, die keurig was ingericht en wat de stalling van het vee betrof zoo zindelijk als maar eenigszins mogelijk was. Ook was er een trap die naar de eerste verdieping leidde, daar werd op een zolder het hooi voor de koeien opgestapeld.

Een van de jongere zusters vroeg eens aan de M è r e d e r n o v i c e s: „Est-ce que c'es le dortoir des vaches?" (Is dat de slaapzaal van de koeien?). Zij dacht dat de koeien elken avond naar boven gingen om te slapen.

Ik wil hiermede alleen maar aantoonen hoe onervaren en onnoozel sommige jonge zusters waren.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

DE GEHEIME ONDERAARDSCHE GANG.

Het klooster was zóó groot, dat ik vaak niet meer wist welken kant ik uit moest om naar bepaalde vertrekken of zalen te gaan.

Zoo kwam ik op een dag voor een geopende poort te staan en doorloopende bemerkte ik, dat de vloer schuin afliep. En weer door een poort gaande kwam ik in eene onderaardsche gang. Mijn jeugdige nieuwsgierigheid werd geprikkeld en ik liep behoedzaam verder; de gang werd hier en daar flauw verlicht. Hoe dit mogelijk was, bleek mij later bij een volgenden ontdekkingstocht; het waren kleine lichtkokertjes, waar het zonlicht door heen kon schijnen.

Hoewel ik angstig werd en eene huivering mij beving, omdat ik begreep, dat een en ander niet pluis was, liep ik toch door, totdat ik voor een grooten ijzeren deur kwam, door zware hangsloten en kettingen afgesloten.

Hoe dichter ik die deur naderde, hoe duideijker ik een akelige, weeë lucht rook, welke bij de deur werkelijk walgelijk werd en mij haastig deed terugkeeren. Wat het was kon ik niet met zekerheid vaststellen, maar het kwam veel overeen met de lucht van bedorven vleesch.

Eenige dagen later was de nieuwsgierigheid mij de baas en ging ik nogmaals de onderaardsche gang in, vast besloten, heel langzaam loopende, alles eens goed op te nemen.

Ik was nog lang niet tot aan de bewuste ijzeren deur gekomen, of ik ontdekte in een der zijwanden een kleine poort die open stond. Doorgaande, kwam ik op

een portaaltje, waar een smalle trap naar boven voerde. De trap volgende kwam ik ten slotte langs de kapel en stond op het portaal van de slaapzalen der novicen.

Toen voelde ik eenig verband tusschen hetgeen mij juist een paar avonden te voren was overkomen en de geheimzinnige gang waardoor mijn angst voor al dat geheimzinnige in dit klooster sterk toenam.

Ik was nl. op een avond wat vroeger dan gewoonlijk naar bed gegaan, omdat ik mij niet wel gevoelde. De andere novicen waren naar eene uitvoering, die de kostmeisjes gaven.

Ik zou juist inslapen, toen het gordijn van mijn bed zacht werd opengeschoven en iemand aan mijne teenen trok. Ik trok mijn voeten terug en dacht het te besterven van schrik. Ik was niet in staat eenig geluid te geven en kroop geheel onder de dekens, deze krampachtig vasthoudende.

In dezen toestand bleef ik, totdat de andere novicen ongeveer een half uur later van de uitvoering boven kwamen maar durfde niets te vragen.

Den volgenden dag vernam ik, dat de uitvoering vroeger geëindigd was dan men algemeen verwacht had.

Wie zou mij tijdens de uitvoering hebben willen lastig vallen?

Het geheim van de onderaardsche gang bleef mijne gedachten bezig houden en ik toch durfde met niemand over mijn ontdekking te spreken.

Op een dag besloot ik, na het middagmaal stilletjes naar de slaapzaal der novicen te gaan en vandaar langs die geheime trap naar de onderaardsche gang af te dalen. Daar aangekomen, liep ik behoedzaam verder en zag in een der zijwanden een traliedeur die

aan stond. Voorzichtig stiet ik deze open en kwam toen weer in een smalle gang. Deze liep ik door, totdat ik zachtjes hoorde praten en fluisteren. Mijn hart bonsde, maar moedig ging ik verder. Ik kwam toen voor een houten deur te staan, die niet geheel was gesloten. Ziende door een kiertje van de deur, zag ik in een goed verlicht vertrekje, dat sober maar netjes met een bed, een paar stoelen en een tafel waarop een lamp was gemeubileerd. Op de tafel stond een flesch wijn met een paar glazen en tegenover het bed was een rustbank, waarop, ik kon mijn oogen niet gelooven, een mij welbekende non, met een pater in een eenige omhelzing zaten.

Na dit schouwspel eenige seconden te hebben gadegeslagen, keerde ik gebroken naar mijne vertrekken terug.

Ik was zoo onder den indruk, dat mijn knieën knikten en ik over het geheele lichaam beefde. Geruischloos liep ik voort; hoe ik weer in het klooster moest komen wist ik niet meer, ik schuifelde op goed geluk af verder en gelukkig kwam ik weer behouden op het hellende gedeelte van de eerste onderaardsche gang. Alsof er niets gebeurd was, ging ik naar de recreatiezaal der novicen.

Toen ik binnentrad vroeg de Mère mij of ik mij niet wel gevoelde, zoo ontdaan zag ik er dus uit. Ik gaf echter een ontwijkend antwoord en ging in een hoekje zitten om weer bij te komen.

Den volgenden dag vroeg ik aan een der zuster, zoolangs mij neus weg, waar die onderaardsche gang bij de kerk heen leidde. „O", kreeg ik ten antwoord, en ik zag dat zij vuurrood werd, „ben jij daarheen geweest? En heb je daartoe opdracht ontvangen van de Révérende Mère?

Ik antwoordde ontkennend en toen zeide ze mij, aan niemand te doen merken, dat ik in die gang wes geweest, want dat zou mij in moeilijkheden kunnen brengen. Zij trachtte mij daarna nog uit te hooren, hoever of ik die gang was ingeloopen, of ik soms iemand gezien, ontmoet of gesproken had, want het was de onderaardsche verbinding van het klooster met de pastorie.

Ik hield me natuurlijk alsof, ik van niets wist. Langen tijd sprak ik met niemand over dien tocht door de catacomben, doch mijne ontdekkingen hielden mijne gedachten zoo bezig, dat ik op een gegeven oogenblik behoefte gevoelde er met iemand over te praten.

Een der Novicen, die lang vóór mij in het klooster was gekomen, voelde veel sympathie voor mij en op een avond besloot ik haar een en ander van mijn avontuur te vertellen; zij zou mij niet verraden, daarvan was ik overtuigd.

Toen ik haar langzamerhand op de hoogte had gesteld van mijne ondervindingen in die bewuste onderaardsche gang, vertelde ze mij op haar beurt wat haar was overkomen, als jong novice, juist een jaar geleden.

Zij was op een nacht wakker geworden en had zich noodzakelijk even moeten verwijderen. Terug willende gaan naar de dortoir was de corridor in duisternis gehuld, omdat het nachtlicht intusschen was uitgewaaid. Al tastende en voelende langs den muur, kwam zij voor een opening, waarin een deur half aan stond. Deze open duwende, zag zij in de verte een licht branden en liep daarop af.

Bij het brandend licht gekomen, ontdekte zij, dat zij zich bevond op een plaats waar zij nimmer van te voren was geweest. De gang liep door en er vormde zich een eindje voorbij het licht een kruispunt van gangen. Niet wetende waarheen te gaan, liep zij een

der zijgangen in en na een tiental schreden stond ze voor een trap die naar boven voerde. Zij zag toen juist dat twee andere zusters (nonnen) beneden aan den trap stonden. De eene hield een lantaarntje in de hand en de andere deed een luik dicht, waarna beiden weer de trap op gingen.

Zij werd ontdekt en aan een streng verhoor onderworpen, waarna zij voor de Révérende Mère een eed moest afleggen, met niemand een woord te zullen spreken over hetgeen zij gezien had.

Meer wilde zij niet vertellen en zij was zoo nerveus, dat ze na het verhaal in tranen uitbarstte.

Wat er zich onder dat luik bevond, ben ik nooit te weten gekomen.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

DE DIENST IN HET KLOOSTER EN OP WELKE WIJZE WIJ GESTRAFT WERDEN.

De dienst in het klooster vond ik eigenaardig en vreemd.

Wij moesten om te beginnen 's,morgens om 4 uur opstaan en dadelijk den grond kussen. Wij stonden onder de bevelen van de Mère der Novicen, een dwergvrouwtje; zij was zóó klein, dat als zij aan tafel op een speciaal voor haar gemaakten stoel zat, slechts haar hoofd zichtbaar was.

Eten deed zij nooit aan tafel, zij zat maar wat te dommelen.

Toch hadden wij veel eerbied voor haar, omdat zij zoo bijzonder knap was. Haar bijnaam was: la poupée de la Révérende Mère" omdat zij, wel eens met de Révérende Mère op reis gaande, steeds als een pop in den trein getild werd, daar zij de hooge treeplanken der wagons niet kon bestijgen.

Onze dagverdeeling was als volgt:

Bij het aantrekken van elk kleedingstuk een voorgeschreven gebed doen; wanneer alle kleedingstukken aangetrokken en alle gebeden verricht waren, gingen wij naar de kapel voor de Meditatie. Dat begon met den grond kussen en knielende, voor een bankje, een kapittel uit den Heiligen Regel aanhooren. Daarna mochten wij zitten en een uur lang het voorgelezene overwegen; vervolgens las een pater de mis.

Als die groote oefening voorbij was, mochten wij ons ontbijt, bestaande uit brood en thee nuttigen in de eetzaal, waarbij weer een stuk uit den Heiligen Regel werd voorgelezen.

De oudere zusters begonnen daarna hare lessen te geven, terwijl de novicen werkten, de groote gangen dweilden, om de beurt water pompten, messen slepen en wat de Mère novicen verder opdroeg.

Praten mochten wij niet, er moest altijd silence zijn.

Om elf uur moesten de novicen naar de kapel; om twaalf uur begon de maaltijd.

In de groote eetzaal waren drie pompen, één voor zwart- één voor licht- en één voor donker bier. De novicen bedienden om de beurt en bijna altijd had er eene van haar penitentie te doen, opgelegd door de Révérende Mère.

Na den maaltijd was er een uur recreatie en werd alleen over stichtelijke onderwerpen gesproken, daarna moesten allen naar de kapel voor den Vesperdienst, waarbij wij onze Latijnsche gebeden moesten zingen. Dan volgde weer arbeid: les geven of les nemen.

Tegen half vijf kregen we thee met koekjes en om vijf uur moesten alle zusters naar de kapel om het groote officie te zingen, dat een uur duurde.

Daarop volgde nog een half uur meditatie.

De tijd voor het avondeten was nu aangebroken gegevolg door eene recreatie. Om acht uur werd het avondgebed in de kapel gehouden. De Révérende Mère gaf allen zusters haar zegen, waarna wij in alle stilte naar de slaapzaal trokken.

Zoo was de dorre dagverdeeling.

Eens in de week hadden wij groot kapittel.

In de groote zaal was dan de Révérende Mère op haar troon gezeten met alle zusters, oude en jonge. om zich heen vereenigd.

Nadat zij een stuk uit den Heiligen Regel had voorgelezen, moesten wij twee aan twee voor komen en voor haar knielen. Na den grond gekust te hebben moesten wij ons zelf aanklagen over hetgeen wij dien dag hadden misdreven en uitspreken hoe wij tegen den Heiligen Regel hadden gezondigd.

Daarvoor bestonden formules zooals: „Ma Mère, je m'accuse très humblement d'avoir manqué au sainte silence," of: „à la sainte obéissance," dan wel, „à la sainte pauvreté;" en dan het feit vermelden, dat men gepleegd had bijv. „à la modestie" met de woorden: „en regardant par la fenêtre, enz."

De Révérende Mère strafte dan met de woorden: „Pour la pénitence, priez trois Ave's, face contre terre." Soms moesten wij voor straf met bloote knieën en uitgestrekte armen vier „Onze Vaders" bidden of ons vijf minuten lang geeselen.

Andere straffen waren nog: de voeten van alle zusters kussen of geblinddoekt aan tafel eten.

De zwaarste straf was wel van in geen acht dagen in de recreatiezaal te mogen komen. In deze zaal mochten wij 's avonds onder toezicht van de Révérende Mère bijeenkomen en met elkander spreken, echter uitsluitend over stichtelijke onderwerpen en nooit over wereldsche zaken. Deed men zulks toch en werd het gesnapt dan stond er alweer een straf op. Doorgaans werd men afgezonderd of weggestuurd naar de kapel om op bloote knieën een half uur lang God om vergiffenis te vragen!

NEGENDE HOOFDSTUK.

DE BIECHTSTOEL.

Het ergste van alles vond ik de wijze waarop de biecht ons in het klooster vaak werd afgenomen.

Er werd dan een pater of een pastoor voor ons aangewezen en er zijn biechtvaders geweest, die zeer onwelvoeglijke vragen deden.

Ik vond het onbegrijpelijk dat dergelijke vragen werden gesteld aan jonge meisje, zooals wij novicen, toch allen waren.

Er waren daarentegen ook nonnen en oudere M è r e s, die niet ontkenden, dat zij verliefd op hun biechtvader waren en ik heb aan eene, die wel twee uren lang met den pater in den biechtstoel vertoefde eens botweg gevraagd: „Zeg, wat voer je toch in dien biechstoel uit, dat je zoolang daarbinnen blijft, had je zooveel zonden te beleiden of ben je verliefd op je biechtvader?," waarop zij volmondig bekende: „Ja, hij is ook een lieve pater, hij noemt mij zijn engel, zijn lieveling! O, als jij eens zoo'n biechtvader krijgt zal je het ook wel prettig vinden."

De biecht is heilig, daarom mag er niet over gesproken en ook daarom wordt de biecht weleens de dekmantel van minder gepaste gevoelsuitingen. Dit gebeurt vaak bij de jongere nonnen, ook wel bij Mères, die, wat heel begrijpelijk is, soms behoefte gevoelen hun hart eens uit te storten bij een ander dan bij de Overste.

As de biechtvader dat weet, begrijpt, en ook de bekentenis heeft gekregen, dat de Overste haar niet erg goed gezind is, wat heusch geen uitzondering genoemd

kan worden, gaat hij vaak over tot troosten met allerlei lieve woordjes.

Ook ik biechte eens bij zoo'n pater en vertelde hem, dat de Overste mij niet goed gezind was en dacht dat hij mij moed zou inspreken; hetgeen hij dan ook de eerste keeren deed, door te zeggen, dat ik bij hem altijd troost kon vinden. Doch later werd het: „Maar kind, luister eens, dit alles moet echter het diepste geheim van je hart blijven, al is het vleesch zwak, de geest is toch gewillig en de wil Gods is dat we Hem lief hebben en dienen en dat kunnen wij toch ook doen al hebben wij elkander lief. Ik heb alles voor je over, als je nu maar doet wat ik je zeg, dan zijn God en ik tevreden en werkelijk, het is geen zonde, bovendien kan ik je toch alles vergeven en je bent dan voor God weer heelemaal rein en zuiver."

Maar een goede geest was mij nabij; ik had een ingeving dat hij vermoedelijk iets ongeoorloofds voor had en liet hem dat onwillekeurig door mijn ontoegankelijke houding en mijn onrust voelen. Maar wat heb ik daarna niet voor mijne houding tegenover dien biechtvader moeten boeten! Er werd met geen woord over die biecht gesproken, doch aan de behandeling door de Overste kon ik merken dat zij er van af wist en zij maakte mij het leven in het klooster zoo onaangenaam, dat ik soms wanhopig was.

Op een dag, dat ik weder biechten moest, was de pater buitengewoon lief en vriendelijk jegens mij. Ik had veel verdriet van de behandeling, die ik weder van de Overste te verduren had gehad. De biechtvader troostte mij met de woorden: „Mijn lief kind, vertrouw op God, Hij zal je moed en sterkte geven om alles met gelatenheid en onderwerping te dragen. Wij weten dat God liefde is en dat ons aansporen om hetgeen wij

doen of laten met groote opgeruimdheid des harten te verrichten. Als je aan mijne meening gehoor wilt geven, schenk dan je ziel aan God en je hart aan mij. eerst dan zult ge gelukkig zijn!"

Mijne behandeling werd er niet beter op, doch dat deerde mij niet, aangezien ik overtuigd was dat een goede behandeling door de Overste afhankelijk was van mijne houding tegenover mijn biechtvader.

Intusschen was ik alweer twee jaar als novice in dit klooster geweest en ik moest wederom terug naar mijn moederklooster, alwaar ik dan eindelijk mijn gelofte tegenover God voor eeuwig zou afleggen.

TIENDE HOOFDSTUK.

TERUG NAAR HET KLOOSTER, IK DOE MIJNE EEUWIGE BELOFTEN.

Men was in het klooster al op mijn komst voorbereid, dat kon ik zoo aan alles merken en de Mère der Novicen, die toen ik pas in het klooster kwam. mij vaak het leven zoo zuur had gemaakt, lachte vriendelijk en begroette mij o zoo lief!

Maar ik was het gebeurde van vroeger nog niet vergeten!

Zooals ik in het begin reeds heb gezegd, hield ik zeer veel van de Mère, om wie en door wie ik feitelijk in het klooster was gegaan, en ik zondigde dan nog wel eens tegen het verbod van de Mère der Novicen, nooit tegen een oudere zuster te spreken. Van tijd tot tijd schreef ik de Mère dan een briefje en kreeg ook altijd een lief schrijven van haar terug. Ik bewaarde haar briefjes in een portefeuille, die ik 's nachts onder mijn hoofdkussen legde.

Maar op een morgen, toen ik wakker werd, bemerkte ik dat mijn portefeulle verdwenen was. Kort na het op staan werd ik bij de Mère der Novicen geroepen, die mij de briefjes toonde en zeide: „Je weet. dat er een groote straf staat op het bezit van brieven, je hebt ze heimelijk onder je hoofdkussen verstopt!"

„Ja," antwoordde ik zeer verontwaardigd, „dat weet ik, maar ik wist niet dat U zoo geniepig was om als een dief in den nacht, terwijl ik sliep, dat alles stilletjes van onder mijn hoofdkussen weg te halen, dergelijke handelingen had ik zeer zeker in een klooster niet verwacht."

Zij vond mijn antwoord vreeselijk brutaal en klaagde mij bij de Révérende Mère aan, van wie ik

naturlijk straf kreeg. Deze bestond uit een afzondering van de andere zusters gedurende veertien dagen; ik mocht met niemand spreken en als ik tot inkeer gekomen was, moest ik de Mère der Novicen vergiffenis vragen.

Ik heb het gedaan, om van de straf af te komen.

Nadat ik eenigen tijd terug was, werd ik na acht dagen retraite voor mij alleen, (groote stilzwijgendheid, gedurende welken tijd ik moest vasten en met niemand mocht praten en als ik iets te vragen had, dit aan de Mère der Novicen moest doen) door de Révérende Mère en de andere zusters goed bevonden mijn belofte van gehoorzaamheid, kuischheid en armoede af te leggen.

Mijne moeder was intusschen gestorven en daar mijn broer toen voor mij *f* 4000 aan het klooster moest storten, waarin hij niet veel zin had, werd de hulp ingeroepen van een notaris. Deze maakte een acte op, die ik zonder te mogen lezen moest onderteekenen; terwijl mijn broer gedagvaard werd om het bedrag te betalen en het dan ook deed.

Gedurende die acht dagen retraite, kwam elken dag een pater bij ons preeken om den grooten dag, waarop ik voor goed de bruid van Jezus zou worden, voor te bereiden.

Eindelijk brak die dag aan.

Eerst moest ik de heilige communie doen en daarna mijn belofte afleggen van eeuwige gehoorzaamheid, kuischheid en heilige armoede.

Een dag tevoren waren wij allen in de kapel vereenigd, ik moest languit op den grond liggen met mijn gelaat ter aarde gekeerd. Alle zusters stapten toen

een voor een over mij heen, wat wilde zeggen, dat ik voor de wereld niets meer zou zijn en mij zou laten vertrappen. Zooals de klei is in de handen van den pottenbakker, zoo zou ik moeten zijn in de handen van de Révérende Mère.

Wel was ik nu non geworden en had ik mijn tweede gelofte afgelegd, maar daarom mocht ik nog niet met de ouderlingen spreken. Dat ging pas langzamerhand en geleidelijk kwam ik ook achter alle geheimen van het kloosterleven.

Ik was vroeger eindelijk te naïf, te onschuldig geweest, anders had ik alles veel eerder begrepen.

Langzamerhand zag ik in, dat het leven in een klooster vaak heiligheid in schijn was. Toch was ik nog zóó onder den invloed, dat vooral na mijn professie doorgaans blindelings gehoorzaamde en als een willoos werktuig van de Révérende Mère vaak de vernederende dingen deed, alsof het zoo hoorde.

Aan goeden wil heeft het mij over het geheel niet ontbroken.

Kort na mijn proeftijd werd ik zwaar ziek en toen kon ik in het kloosterleven niet zien hetgeen ik mij er van had voorgesteld en wat men mij er van had voorgespiegeld.

Waar was bij mij en zooveel andere nonnen de rust, de vrede?

Waar bleef nu de echte voldoening van het Gode gewijde leven in afzondering?

Diep teleurgesteld verlangde ik gedurende mijn ziekte innig naar den dood, ik bad er God om, maar ik bleef in leven. Mijn tijd was nog niet gekomen. De

dokter kon mij aanvankelijk niet genezen, doch eindelijk gelukte het een specialiteit, mij na een strenge kuur weer geheel op de been te brengen.

Veel liefde en genegenheid mocht ik gedurende mijne ziekte ondervinden van de zuster P o r t i r e s s e.

Zij was de rechter hand van de R é v é r e n d e M è r e, en groot zeer groot was haar invloed op de Mère. Wat zij wilde, gebeurde, zoover wist zij het bij de R é v é r e n d e M è r e te brengen.

Leed ik vroeger als novice vaak honger, nu kon ik niet kikken of ik kreeg de heerlijkste ziekenkostjes. En alles deed de Mère om mij het leven zoo aangenaam mogelijk te maken.

Ik kwam daardoor geheel onder haren invloed.

Toen ik beter was moest ik elken dag bij haar in de spreekkamer komen en dan zoende zij mij en liefkoosde mij wel een uur lang. Zij zoende mij op den mond en noemde mij haar engeltje! Maar ik walgde langzamerhand van dat zwoele, ziekelijke gedoe en op een goeden dag zeide ik haar, dat ik niet meer op haar schoot wilde zitten en mij niet meer wilde laten zoenen en streelen, daarvoor ben ik niet in het klooster gekomen!

Zij was toen zeer teneergeslagen en durfde mij niet meer aanzien. Zij was erg bang, dat ik haar zou verklappen, maar ik beloofde haar geheim te zullen houden mits zij het niet meer lastig maakte. Deze belofte is zij dan ook trouw nagekomen.

De tijd ging langzaam voorbij en allengskens kon en mocht ik mij bij de ouderlingen aansluiten en de vele kloostergeheimen gingen toen niet meer buiten mij om.

Op een dag werd een der Mère ziek, zij had iets aan haar knie en moest naar het hospitaal, alwaar zij onder behandeling werd gesteld. In het hospitaal kreeg zij vaak bezoek van een pater, dien ik als pensionnaire heel goed op het klooster gekend had. Hij bezocht de zieke Mère veelal in de schemeruurtjes en haar geweten werd langzamerhand dermate bezwaard, dat zij alles aan haar bichtvader openbaarde.

Plotseling werd de Mère naar het klooster teruggeroepen en de pater mocht geen voet meer in het klooster zetten.

De bewuste Mère werd na haar herstel en terugkomende in het klooster, afgezonderd. Ik behoorde reeds tot de ouderlingen, zou dus haar mogen spreken, doch niemand werd bij haar toegelaten, want werd er gezegd: „Zij is heel erg ziek!" Wat haar scheelde kon ik slechts vermoeden, mij er over uitlaten was verboden.

Na een langen tijd, wel ruim zes maanden, kwam deze Mère weer in ons midden, zij was vroolijk en opgewekt en deed alsof er niets gebeurd was. Echter konden wij het haar aanzien, dat zij veel verdriet had.

Maar aan wien kon zij dat uiten, bij wien moest zij troost zoeken? Bij haren biechtvader?

Langzamerhand begon zij hoe langer hoe slechter uit te zien en de dokter constateerde tering!

Op een dag gebeurde er weer iets in het klooster. Er heerschte plotseling eene groote consternatie, de oudere zusters liepen heen en weer met bezorgde blikken, de R é v é r e n d e M è r e en de p o r t i r e s s e spraken vlug en zacht met elkander, aldoor gebaren makende.

Toen nam ik de gelegenheid waar om de zuster p o r t i r e s s e alleen te spreken om haar te vragen wat er toch aan de hand was. Zij vertelde mij, dat uit

het naburige klooster een van de zusters, een Oostenrijksche Gravin, over de muur was gevlucht en, onbekend hier in dit land, niet wetende waarheen zij moest gaan om hulp te zoeken, naar ons klooster was geloopen.

De reden van haar vlucht was, dat een vader, bij wien zij te biecht ging, haar eigenaardige voorstellen had gedaan. Zij was zóó verontwaardigd, dat zij terstond den biechtstoel verlaten had en door middel van een ladder over den muur was geklommen en hierheen gevlucht.

Ik had gelegenheid even met haar kennis te maken, zij was een mooie, aristocratische dame, met een allerliefst gezicht. Ik mocht echter niet lang met haar spreken. Er werd dadelijk om haar broer in Oostenrijk getelegrafeerd, die haar een paar dagen later kwam halen.

ELFDE HOOFDSTUK.

IK WIL NAAR INDIE.

Uit Indië kregen wij op een dag een nieuwe zuster, een dochter van een kapitein.

Zij was erg leelijk en zag er uit als een baboe, donker en met een grof gezicht. Maar zij was zeer geestig en omdat zij zulke ontzettende, bijna ongeloof'lijke verhalen deed, beschouwden de Overste en de andere zusters haar als een soort wondermensch.

Zoo vertelde zij, dat zij slechts eenige maanden oud, in een wieg liggende door een toeval aan een wissen dood ontsnapte. Haar vader moest op dien morgen uitrukken, het was in Atjeh. Toen hij afscheid van zijn kindje wilde nemen, zag hij dat een slang zich om haar middel gekronkeld had; hij trok zijn sabel, stak die tusschen slang en kind en doodde toen het ondier.

Dergelijke verhalen waren voor ons ongewoon en verwierven ongekende belangstelling voor de persoon, die ze ons mededeelde.

Zij was een echt ondeugende zuster, die ook precies deed wat haar aanstond, voor niemand bang was, zelfs voor de Overste niet. Zij vertelde ons zooveel over Indië, dat mij langzamerhand de lust bekroop ook eens dat land te zien.

Ik dacht er lang over na, sprak er veel over met de Mère en op een goeden dag vroeg ik toestemming om naar Indië te gaan.

„O, neen," zeide de Overste, „dat zal nooit gebeuren; je bent veel te wereldsch aangelegd en als je in Indië bent loop je er uit. Weet je wel dat wij alleen menschen naar Indië zenden, die hier niet deugen en

wil je dan ook tot dit minderwaardig soort menschen behooren?"

Ik begreep dadelijk, dat zij dit maar zeide om mij van mijn voornemen af te houden, want ik wist te goed, dat minderwaardige menschen niet naar Indië gezonden werden. Ik antwoordde dan ook: „Ja, laat mij dan tot dat soort menschen behooren, maar ik wil graag naar Indië en als U mij niet laat gaan, dan heb ik een voorgevoel, dat ik hier ziek zal worden en U toch niets aan mij zult hebben."

Kort daarop werd ik werkelijk ziek en toen beloofde de Overste mij, dat, als ik weer geheel hersteld zou zijn, mijn overgang naar Indië nog eens in overweging zou worden genomen.

Ik herstelde, en toen ik mijn verlangen weer voor de zooveelste maal kenbaar maakte, antwoordde de Révérende Mère: „Als jij hier iemand in jouw plaats kunt krijgen, die muzieklessen kan geven, zal ik nog eens over je naar Indië gaan denken."

Zoo werd ik afgescheept en toen ik hulp zocht bij de pastoors en paters, zeiden deze ook, als afgesproken, eenparig: „Als jij naar Indië gaat, dan raken onze instellingen een zuster kwijt."

Zoo had ik van die zijde ook geen steun te wachten.

Eindelijk kwam er een lichtpunt.

Een Overste uit Indië zou ons klooster een bezoek brengen om eenige zusters uit te zoeken, die met haar mede terug zouden gaan.

Zij kwam en ik maakte uit den aard der zaak spoedig met haar kennis, zij was buitengewoon hartelijk en vriendelijk, vooral toen ik haar mijn verlangen kenbaar had gemaakt.

„O," zeide zij, „als jij zelf mee wilt naar Indië, wat hoofdzaak is, dan speel ik de rest wel klaar met de

Overste." Maar deze laatste wilde er niets van weten zoolang ik geen vervangster had voor de muzieklessen. Zelfs de belofte van de Overste uit Indië, om indien ik met haar mee mocht, de kapel opnieuw te doen schilderen en te voorzien van mooi gebrande glasruiten, kon de toestemming tot mijn vertrek niet bewerkstelligen. „Wij moeten maar berusten, en alles aan God overlaten, wij moeten geduld hebben!" was al wat de Indische Overste mij tot troost zeggen kon bij haar vertrek.

Te voren had ik haar verteld, dat te Berlijn een vriendin van mij woonde, een mooi en zeer knap meisje, dat hoogst bekwaam was in de muziek, diploma's had en veel pianolessen gaf.

Zij schreef alles op en beloofde nader op deze zaak terug te komen; ik zou er wel meer van hooren.

Als wij 's avonds in de recreatiezaal zaten, liep het gesprek meestal over Indië en de verschrikkelijkste verhalen werden gedaan: er waren alleen zwarte menschen, veel wilde dieren, men at daar alleen rijst, het was er onhoudbaar warm en dat diende allemaal tot inboezeming van vrees voor het verre land.

Ik bleef echter toch bij mijn verlangen, maar omdat ik genoeg had van het onwaarachtig bestaan in het klooster dan om eennigen indruk dien ik van Indië had gekregen uit de verhalen.

De Révérende Mère en de andere zusters beijverden zich om mij het leven nu zoo aangenaam mogelijk te maken en mij in alles mijn zin te geven. Op al mijne voorstellen ging men in.

Zoo gebeurde het eens, dat een der Mères mij vroeg of ik geen middel wist om de luis, die zich op onze bloemen en planten voor de ramen had genesteld, te verwijderen. „O," zeide ik, „een uitmuntend middel

is sigarenrook; er moet rook geblazen worden tegen de luis, dan gaat ze dood." „Ja, maar wie moet dat doen, wij kunnen den pastoor toch niet vragen onder die planten te gaan zitten rooken?" „Neen," zeide ik, „maar ik wil dat gaarne doen, ik kan wel rooken, als het maar lichte sigaren zijn." De zuster portireese werd geroepen en kreeg opdracht lichte sigaren te koopen, zoodat ik daarna iederen ochtend met zoo'n sigaar onder de bloemetjes zat te dampen!

Het verlangen naar Indië, naar het mij onbekende meer zoo belangwekkende land, maakte mij zenuwachtig en bezorgde mij slapelooze nachten en als ik sliep droomde ik de onzinnigste dingen. Zoo droomde ik eens op een nacht, dat een oude heer, met langen witten baard op mij afkwam, de handen naar mij uitstrekte en zeide: „Kom mee kind, je behoeft niet bang te zijn, ik zal zorgen, dat het je goed gaat." Ik zag dat hij onder een hoogen palm stond en dat zwarte apen er in en uit klommen.

Deze droom vertelde ik aan de Overste, die er een teeken in zag, dat ik toch naar Indië zou vertrekken, maar dat het wachten was op een vervangster voor de muzieklessen. „Die oude man," zeide zij, „is de heilige Joseph, die jou in Indië werkzaam wil hebben."

Plotseling hoorden wij, dat de Indische Mère zeven zusters bijeen had gekregen, die met haar naar Indië zouden vertrekken. Ik was zeer verdrietig, daar er gezegd werd dat zij nu wel spoedig terug zou gaan.

Den volgenden dag echter werd ik bij de Overste geroepen, die mij een aan haar gerichten brief toonde van mijn vriendin uit Berlijn, waarin zij schreef, roeping te gevoelen om non te worden en toestemming verzocht om in het klooster haar intrede te mogen doen,

De Overste beschouwde dit als een bestiering van God, dat ik naar Indië zou vertrekken.

De Overste uit Indië logeerde in een naburig klooster en er werd aan haar getelegrafeerd of ik nog mee kon. Het bleek dat er op de boot geen plaats meer was, maar zij wist raad, liet een der zeven zusters uitvallen en mij in haar plaats.

Wat was ik gelukkig!

Toen mijne vriendin uit Berlijn in het klooster aangekomen was, voegde ik mij bij mijne nieuwe Overste. Den volgenden dag moest ik mijn opwachting maken bij monseigneur en toen hij mij het een en ander vroeg omtrent het klooster, heb ik hem alles onomwonden verteld, ook dat de pastoor over alles in dat klooster de baas speelde, dat hij daar steeds het lekkerste eten en drinken kreeg en wij zusters honger leden; dat hij genegenheid koesterde voor bepaalde zusters en dat de Révérende Mère alles goed vond en toeliet wat deze pastoor geliefde te doen.

Later hoorde ik dat hij veertien dagen na mijn gesprek met monseigneur, naar een uithoekje van het land was overgeplaatst.

Op verlangen van mijne zuster, en na verkregen toestemming, liet ik nog mijn portret als non maken. De fotograag vond, dat ik voor eene religieuse te vroolijk keek maar ik was toen ook zoo innig blij, dat onwillekeurig die blijdschap zich op mijn gelaat afteekende.

Ik bracht mijn portret persoonlijk naar mijn zuster, bij wie ik voor mijn vertrek, nog een dagje doorbracht en mij kostelijk met haar en hare twee kindertjes vermaakte.

Wij vertrokken daarna naar Amsterdam, vanwaar de groote reis naar Indië, naar het land mijner droomen, zou beginnen.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

DE REIS NAAR INDIE.

Te Amsterdam aangekomen gingen wij naar het nonnenklooster aldaar, waar wij den nacht doorbrachten.

Den volgenden middag vertrok de boot, de Prins Alexander.

Mijn broer, die te Amsterdam woonde, kwam mij nog even voor het vertrek groeten en gaf mij als herinnering een heel mooi gouden dameshorloge. Wij religieusen, mochten niets van waarde in ons bezit hebben, geen preciosa of geld, maar ik wilde die herinnering toch gaarne behouden en vroeg dus de Overste om toestemming, die ik wonder boven wonder kreeg.

Ook waren eenige paters gekomen om ons te begroeten en goede reis te wenschen, waarop een glas wijn werd gedronken, iets bijzonders,, dat wij religieusen ten zeerste mochten waardeeren!

Toen de sirene der Prins Alexander voor de derde maal geloeid had, de trossen los gemaakt werden en het schip zich langzaam en statig van de kade verwijderde, maakte zich een niet te beschrijven gevoel van dankbaarheid van mij meester. Ik had nu de zekerheid, dat ik mij niet meer bevond tusschen de vier kloostermuren, dat ik nu een andere lucht inademde, dat ik thans — naar ik hoopte — niet meer zoo gebonden zou zijn aan dat bidden en knielen, geeselen en den grond kussen.

Maar de Overste ging streng op ons letten en begon al met ons te verbieden dat wij met de passagiers zouden omgaan. „Wij moesten steeds ingetogen blijven!"

Nu, daar had ik weinig zin in, dat kwam heelemaal niet overeen met het geen ik me van de reis naar Indië had voorgesteld. Bovendien had ik als hutgenoote een domme, ongemanierde zuster, die voor de Overste spionnendiensten deed en alles aan haar overbracht.

De eerste haven, die wij aandeden was Southampton, waar wij heel kort verbleven, maar toch brachten wij daar den pastoor een bezoek, bij wien op verzoek van de Overste zouden biechten en ook ter heilige communie gaan.

Vooral die biecht vond ik nog al vermakelijk, want de pastoor verstond geen Hollandsch en wij nonnen spraken geen Engelsch. Het kwam er dus heelemaal niet op aan, wat wij vertelden.

Na de communie gingen wij met ons allen een toertje maken door Southampton en daarna aan boord terug voor het vertrek naar Genua.

Het was erg mistig weer en ik vond dat langzaam varen, terwijl om de zooveel minuten de sirene loeide, hoogst interessant.

In de golf van Biscaye heerschte een ontzettende strom, alle patrijspoorten en luiken moesten dicht. Hoe meer het tegen den avond liep des te heviger woedde de storm. De zee kookte en bruischte, het schip slingerde hevig, zoodat men bijna niet op de been kon blijven, en het stampen der machine, zoodra deze boven water kwam deed het geheele schip trillen.

De meeste passagiers lagen dan ook in de hut evenals mijn hutgenoote en ik. Juist dommelde ik in, toen op de deur hut gebonsd werd, en de Overste met een ontsteld gezicht binnenkwam, zeggend: „Staat op kinderen, laat ons bidden, want wij komen misschien niet door dezen storm heen!"

Of ik mij daartegen verzette of niet, er viel niet met de Overste te praten, wij moesten opstaan en gezamenlijk knielend bidden.

Later hoorde ik, dat de Overste bij ons was gekomen, omdat ze een golfje in haar hut had gekregen, waardoor haar bed nat was geworden.

Het leven aan boord vond ik heerlijk, het eten was uitstekend en wij nonnen genoten. Vooral het ontbijt was zeer overvloedig en hoewel wij er meer dan genoeg aan hadden, vroeg de Overste toch of wij vooraf een bord gort met welk konden krijgen. Waarom zij dat deed is mij steeds een raadsel gebleven. Trouwens zoo aardig en lief zij voor mij was vóór de reis naar Indië, zoo eigenaardig en overdreven streng was zij aan boord en daarbij hield het ellendige spionnagesysteem, wat nu zelfs nog buiten het klooster werd toegepast.

Zij had verschillende bepalingen gemaakt van het geen wij mochten doen en wat wij moesten laten.

Wij mochten bijvoorbeeld in het geheel niet met jongelui spreken en in het bijzonder niet met de scheepsofficieren. Alleen de hoofdmachinist maakte hierop een uitzondering; met hem mochten wij kennis maken omdat hij een goed vriend van de Overste was. Hij maakte af en toe een praatje met ons en was buitengewoon aardig en behulpzaam.

Onbewust liet ik mij wel eens ontvallen, dat ik dit of dat graag wilde hebben of lekker vond en dan zorgde hij altijd dat ik het kreeg. Zoo noodigde hij een andere zuster en mij uit om bij hem in de hurt te komen om een glas wijn te drinken en zijn familieportretten te zien. Wij namen de uitnoodiging aan, doch spraken er met niemand over, daar, indien de Overste dit vooruit geweten had, wij niet hadden mogen gaan.

Door het slechte weer was de Overste meestal in de hut en vaak uit haar humeur, waardoor zij niet zelden onbillijk tegen ons optrad. Zoo kwam zij op een morgen aan het ontbijt en wij groetten haar natuurlijk zeer beleefd, maar zij beantwoordde onzen groet niet en draaide haar hoofd om. Wij waren met reden vertoornd over zooveel norschheid en toen zij weg was, besloten wij haar niet meer het eerst goeden morgen te wenschen.

De volgenden morgen was er slechts één zuster die haar goeden morgen wenschte (de spion natuurlijk), de anderen aten door en zeiden niets. Met een zoetsappig gezicht vroeg de Overste toen, waarom wij haar niet groeten. „O," zeide ik, "U heeft zich niet verwaardigd ons te groeten, toen wij U bij het ontbijt goeden morgen wenschten en nu groeten wij ook niet meer."

Ik werd toen hij haar in de hut geroepen, alwaar ik een geduchte berisping kreeg voor mijn gezegde en het slechte voorbeeld, dat ik hierdoor aan de andere zusters gaf. „Waren wij niet aan boord, dan zou ik je een zeer zware straf opleggen, nu moet ik wachten totdat wij in Indië zijn."

Ik wist dus reeds, dat mijn tijd in Insulinde aangenaam zou beginnen, maar ondanks dat vooruitzicht, vond ik het leventje op het schip heerlijk en wilde ik wel voor goed aan boord blijven. Een rilling voer mij door de leden, als ik er slechts een oogenblik aan dacht, dat binnenkort het kloosterleven opnieuw voor mij zou beginnen.

Het heerschzuchtige karakter van de Overste uitte zich aan boord reeds door onmenschelijke bepalingen en onbillijke orders. Zoo werd ik op een dag bij haar in de hut geroepen en ontvangen met de woorden: „Waar is het horloge, dat je van je broer gekregen hebt?

Geef dat aan mij, want dat is voor een religieuse veel te wereldsch!"

Ik vond dezen last zeer onbillijk; had ik haar niet vooraf toestemming gevraagd het te mogen behouden, toen mijn broer het mij schonk?" Ik stak mijne meening dan ook niet onder stoelen of banken en zeide haar, dat ik het verzoek vreeselijk onrechtvaardig vond. Doch! het mocht niet baten, zij herinnerde mij aan afgelegde beloften van strikte gehoorzaamheid en armoede en ik was gedwongen het horloge af te geven en nimmer heb ik het terug gezien.

Even onbegrijpelijk was haar verbod, dat wij tusschentijds niet mochten drinken, zelfs geen water, wij moesten wachten tot wij aan tafel gingen. Zij zeide dan „Lijden jullie maar dorst, brengen jullie dat offer maar uit liefde voor Jezus Christus."

Was er een feestje onder de passagiers en kregen wij eene uitnoodiging, dan moesten wij daar beleefd voor bedanken, want het bijwonen van feestjes, zelf in dien besloten kring aan boord, was volgens de Overste te wereldsch. Wij zouden wel graag toeschouwers zijn geweest, maar dat mocht niet en wij hadden te berusten.

Er waren telkens van die feestjes, om den tijd van zoo'n lange zeereis, vooral na Suez, zoo aangenaam mogelijk door te brengen. Maar zelfs het min of meer officieele feest ter viering van het 50 jarig bestaan der technische hooge school te Delft, gegeven en in elkaar gezet door vele Ingenieurs, die aan boord waren, mochten wij religieusen niet bijwonen.

Te Genua aangekomen, maakten wij met ons allen een tochtje door de stad. Er was niet veel tijd en wij moesten weer spoedig terug aan boord.

In de hut vond de Overste een brief van de Overste van mijn vorig klooster, waarin zij schreef, dat mijn vervangster weer teruggegaan was naar Berlijn en dat zij nu zoo'n spijt had dat ze mij mede naar Indië had laten gaan, want ik was toch een goede religieuse en er was nu niemand voor het geven van piano- en muziek-lessen. (Dat was feitelijk de oorzaak van haar spijt).

De Overste zeide: „Toch ben ik blij, dat ik je mede genomen heb en God je heeft geholpen, dat je toch mede naar Indië kon gaan. Ik zie hier nog meer in, want ik geloof zeker dat God jou op één bijzondere wijze beschermt en dat zal voor den naam van ons klooster in Indië gunstig zijn!"

Hoewel de Overste soms heel lief tegen mij deed, waarom weet ik niet, was zij doorgaans tijranniek en onaangenaam, zoodat ik haar niet kon begrijpen en geen liefde of genegenheid voor haar kon gevoelen, laat staan haar mijn vertrouwen kon of durfde schenken.

Zoo vond zij het op een dag noodig mij in de hut op te sluiten en trachtte zij mij onder allerlei voorwendsels daarheen te lokken. Ik doorzag echter haar plan en waarschuwde, dat ik geen opsluiting zou dulden, dreigende met een groot lawaai als zij mij dwong. Ik was mij zelf in zulke oogenblikken niet meer geheel meester en was dat toe schrijven aan overprikkeling van zenuwen.

De Overste werd angstig en stelde mij gerust met de woorden: „Ik bedoel dit niet zoo, ik wil alleen hebben, dat je als religieuse kalm en bedaard blijft en stipt den heiligen regel nakomt. Ik zal je verder niet lastig maken."

Nu wist ik reeds, dat ik, eenmaal in Indië zijnde, de naweeën van deze reis zou moeten ondervinden en dat

natuurlijk — zoo ik iets misdaan mocht hebben — alles sterk overdreven zou worden voorgesteld.

Te Padang aangekomen, zagen wij voor het eerst klapperboomen, bruine menschen en kleine paardjes en in stilte bad ik God dat Indië mij geluk zou aanbrengen.

Wij brachten een bezoek aan de pastoors en later aan de kerk, waar wij, zooals de Overste dat wenschte, God knielende moesten danken voor de voorspoedige reis en voor de behouden aankomst in Indië.

DERTIENDE HOOFDSTUK.

MIJNE EERSTE ERVARINGEN IN INDIE.

Twee dagen later, 5 December 1889, stoomden wij toen de avond reeds begon te vallen, de haven van Tandjong Priok binnen.

Te Priok stapten wij in den trein, die ons naar het station Noordwijk bracht, waar wij bij zevenen 's avonds aankwamen. Wij werden door eenige zusters van het klooster afgehaald, en wandelden gezamenlijk naar ons nieuw verblijf.

Bij toko Versteegh aangekomen, zagen wij eene schitterende verlichting en omdat deze winkel naast het klooster staat, dacht een der nieuwelingen, dat een en ander was ter eere van de aankomst van onze Overste. Zij werd echter gauw uit dien waan geholpen, toen men haar vertelde, dat het steeds de gewoonte was dien winkel op St. Nicolaasavond te illumineeren.

In het klooster aangekomen worden wij hartelijk ontvangen, ik zag vele vreemde gezichten, maar plotseling kwam er een zuster op mij af, die mij buitengewoon enthousiast begroette en vroeg of ik haar niet meer kende. Ik kon haar werkelijk niet meer thuis brengen, maar toen zij mij haar naam noemde, wist ik het weer: zij was de nicht van de Overste en ook op kostschool geweest in mijn klooster.

Om acht uur gingen wij allen naar de eetzaal voor het avondmaal, waar wij, ter eere van de aankomst der nieuwe zusters uit Europa, over alles en nog wat mochten praten en ook een glas bier kregen.

Na het eten naar de kapel, om weer knielend God te danken voor de behouden aankomst, daarna knielend den grond kussen, waarna de Overste ons allen den zegen gaf. Wij moesten ons daarna ter ruste be-

geven en ik kreeg een bed bij het raam. Heerlijk kon ik daar liggen turen naar de schitterende sterrenhemel en de heldere maan. Ik gevoelde mij gelukkig, beseffende in een andere athmosfeer te zijn en hopen op een nieuwe en gelukkiger leven in Indië.

Den volgenden morgen werd ik bij de Overste geroepen, die mij zeide dat hier in Indië hard gewerkt moest worden, dat wij zulks uit liefde voor God moesten doen en dat, al zou ons het werk zwaar vallen, wij daarvan toch niets aan de buitenwereld mochten laten bemerken, daar wij ons allerlei offers moesten getroosten om God te behagen, opdat het ons hiernamaals goed mocht gaan.

Omdat hier reeds een zuster was met den naam van Cécile, kreeg ik den naam van Mère Ursule. Ik vond die naamsverandering niet prettig, doch kon tegen dezen maatregel niets inbrengen.

Van de Révérende Mère kreeg ik aanwijzingen omtrent mijn werk. Ik kreeg nl. een dertigtal leerlingen, die ik bij klassen of soms individueel van 's morgens 7 tot 's avonds 6 uur les moest geven in muziek en zang. Alleen het etensuurtje des middags gaf mij in dezen arbeid onderbreking.

Waren de lessen iets voor 6 uur afgeloopen, dan moesten wij naar de kapel voor meditatie; daarna naar de eetzaal voor het avondeten en ons om half zeven in de recreatiezaal vereenigen. Daar moesten wij bij het binnenkomen een nummer trekken en volgens dat nummer in volgorde zitten. Wij mochten dan een uur lang met elkaar praten uitsluitend over stichtelijke onderwerpen. De Révérende Mère zat dan in ons midden, tenzij zij juist op dat uur eenige gewichtige zaken te bespreken had met der paters-Jezuieten, en dat gebeurde vrij dikwijls.

Vaak ook kwamen de pastoors bij ons zitten praten, nogal gezellig, maar sommige nonnetjes deden dan erg verlegen en heette het, dat zij „verliefd" waren. Meestal kregen wij tijdens zoo'n bezoek een glaasje port, ook al een reden, waarom wij deze uurtjes op prijs stelden.

Om 8 uur moesten wij naar de kapel om ons avondgebed te doen en wij verlieten haar na den grond gekust te hebben om ons dan naar de slaapzalen te begeven.

Op Vrijdagavond moesten wij ons vijf minuten lang met de discipline geeselen. Een der zusters gaf dan een teeken wanneer begonnen en geeindigd moest worden.

Eens vroeg ik aan eene Mère, warom zij zich zoo hard sloeg. „Och" gaf zij ten antwoord, „het hindert mij niet, omdat ik op mijn corset sla." Wij kregen namelijk soms de corsetten, die de leerlingen hadden gedragen en als ongeschikt hadden weggedaan. De baleinen werden er grootendeels uitgehaald en zoo waren die kleedingstukken voor ons dan juist geschikt.

Ik vond het kloosterleven in Indië bijna gelijk aan dat in Holland, alleen waren de straffen zwaarder en blijkbaar maakte men zich hier eerder strafschuldig.

Ik was nauwelijks acht dagen in Indië, toen ik mijn eerste straf te pakken had en wel, omdat ik zonder noodzaak een der zusters had aangesproken. Ook hier in het klooster waren spionnen, die ons alles nagingen en wanneer zij iets ontdekten daarvan direct de Révérende Mère verwittigden. Ik moest voor penitentie, met de tong een kruis op den grond maken.

Mijn werk was zwaar, het aantal leerlingen groeide steeds aan en zoo had ik er langzamerhand veertig. Gelukkig waren het meerendeels lieve kinderen en kon-

den wij het goed met elkaar vinden. Ook kreeg ik het toezicht op de kostmeisjes en moest ik op de slaapzaal slapen, waar mijn bed in een hoekje stond.

En toch, hoewel ik uitstekend tegen het Indische klimaat kon en ik wel zwaar maar plezierig werk had, terwijl ik wist dat mijne leerlingen mij graag mochten, overmeesterde mij opnieuw dat gevoel van gevangen te zijn tusschen de kloostermuren, terwijl ik ook het gevoel van bespionneerd te worden niet op zijde kon zetten.

Nooit kon men zijn verdriet eens uiten, zijn hart uitstorten, waar ieder mensch weleens behoefte aan heeft, tenzij bij den pastoor in de biecht.

Het kloosterleven was ook zoo eentonig, dag in dag uit hetzelfde en ik voelde dat ik niet meer zoo sterk was als vroeger.

Nadat ik hoe langer hoe magerder was geworden werd ik ten slotte ziek; op een ochtend in de kapel hoestte ik en gaf daarbij bloed op en dat herhaalde zich vaak op den dag.

De dokter schreef mij een rustkuur voor, maar de Révérende Mère had niemand om mij te vervangen voor de lessen en nadat ik twee dagen in een afzonderlijke kamer had gelegen en me gruwelijk verveelde, vond ik het aan een kant wel wat onmenschelijk van de Révérende Mère, mij weer aan het werk te zetten maar aan den anderen kant was ik er blij om, omdat ik toen weer mijn leerlingen zag en met haar kon babbelen. Lang kon ik echter het lesgeven, vooral zangles, niet volhouden. Wanneer ik echter bij de Révérende Mère over vermoeidheid en pijn in de borst klaagde dan zeide zij: „dat is niets dan een beetje aanstellerij van je.”

Zoo sukkelde ik maar door, dag in dag uit.

Toch was er af en toe wel eens een lichtpuntje in de somberheid.

Twee andere nonnen waren een paar oolijkerds. Zij hadden op een Zondag met enkele weesmeisjes, afgesproken om achter in een der uiterste schoollokalen bij elkaar te komen. Een der meisjes kon vrij aardig harmonica spelen en zoo hadden wij dien Zondag om half drie en nadien nog eens een keer een gezellig danspartijtje.

Maar helaas, lang duurde de pret niet: de spion had het ontdekt en wij hebben er zwaar voor moeten boeten. Zoo werd mij verboden om gedurende acht dagen in de recreatiezaal te komen; ik moest dan gedurende den tijd dat de zusters vereenigd waren, in een klein kamertje bij een petroleumlichtje kousen stoppen. Maar om acht uur moest ik tegelijk met de overigen naar de kapel om het avondgebed te doen.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

UIT LOGEEREN.

Een paar maanden voordat de vacantie zou intreden, bracht een administrateur van eene onderneming een dochtertje van zijn vriend, die naar Europa moest, in het klooster in den kost; het was een aardig meisje van 8 jaar.

Het bleek toen, dat een der nonnen een zuster was van den schoonvader van dezen administrateur en toen was het neef voor en neef na. Zij erg in haar schik met deze kennismaking te meer daar het nieuw ontdekte familielid dadelijk zeer vriendelijk aan de Révérende Mère vroeg of met de aanstaande groote vacantie een zestal zusters bij hem in het landhuis mochten komen logeren, zijn vrouw en kinderen zouden dat zeer aangenaam vinden.

Den volgenden middag werd ik bij de Overste geroepen die mij zeide: „Mère Ursule, de aanstaande vacantie gaan een zestal zusters logeeren bij een familie, 3000 voet hoog in het gebergte, ik wil hebben dat jij ook mede gaat, want je hebt het hard noodig, het zijn aardige menschen, zeer gastvrij en je zult er alles vinden wat je noodig hebt, voornamelijk rust in een koel klimaat. Ik hoop dat je alles zult doen om een goeden indruk op die menschen te maken en dat je ten allen tijde waar je ook bent, zult toonen eene goede religieuse te zijn. Zij hebben ook kinderen, wellicht dat die hier later ook in den kost zullen komen. Geef dus een goed voorbeeld aan de jongere zusters die met je meegaan."

Ook de Mère assistente zou meegaan, wat ik vreeselijk vond, omdat die Mère de spion was, en ik

had geen zin om ook die vacantiedagen buiten bespionneerd te worden.

Ik zeide dan ook aan de Overste, dat ik niets voor dat uitstapje voelde (dit was echter een kleine list van mij, ik wilde hebben dat zij mij dwong te gaan.) Als reden gaf ik op, dat ik de menschen niet kende en dat ik liever in het klooster bleef.

Maar de Overste zeide dat ik niets tegen haar maatregelen in te brengen had, dat ik maar te gehoorzamen had en gaan moest.

Op den dag van vertrek bracht de Overste ons naar het station en drukte ons nog eenige lessen op het hart, omdat de familie protestant was. Wij moesten geregeld aan tafel onze gebeden doen, des Vrijdags geen vleesch eten en zoo meer.

Met den trein gingen wij toen tot een halte, vanwaar wij in wagens verder naar de onderneming zouden rijden.

De treinreis maakten wij in de derde klasse, anders was het te duur en bovendien was het nu ook conform de heilige armoede. Maar ik vond het vreeselijk te midden van die Inlanders en Chineezen, die rondom mij zaten te spuwen en vieze strootjes te rooken.

Toen wij circa half twaalf aankwamen, stond onze gastheer ons op te wachten. Drie wagentjes stonden gereed, die ons in een paar uren tijds steeds stijgende, naar de onderneming brachten.

Ik was een en al bewondering voor de prachtige natuur, de prachtige vergezichten, de schitterende kleurschakeeringen, hier lichtgroen, daar weer donkerder en verder verwijderd een machtige bergenrij, half in nevelen gehuld, terwijl duidelijk de weg, dien wij volgden zich hier en daar als een grijs lint tusschen het geboomte afteekende.

Na deze heerlijke tocht, die mij, al duurde hij drie uren, nog te kort scheen, kwamen wij bij het landhuis aan. Hij, die dit huis heeft laten bouwen moet wel veel gevoel voor natuurschoon hebben gehad, want het was schitterend gelegen op een hoogte die den geheelen omtrek domineerde.

De veelkleurige crotons op het erf en de perken met rozen en chrysanthemums, waarvan de randen waren afgezet met witte lelies, zoomede hier en daar een patjartjinaboom met zijn vriendelijke bloempjes, gaven het huis een goed onderhouden en vroolijk aanzien en legden met de overal heerschende zindelijkheid een stilzwijgende maar zeer gunstige getuigenis af van een zorgvuldig onderhoud.

Wij werden door de familie van onzen gastheer zeer vriendelijk ontvangen. In al de lange jaren, die ik in het klooster had gesleten, waren zulke oprechte, vriendelijke woorden niet tot mij gesproken. Ik was de echte hartelijkheid ontwend door het vormelijke, kille en disciplinaire kloosterleven.

Ik gevoelde mij dan ook bijzonder gauw thuis; het was alsof een nieuw leven mij doorstroomde.

Echter moest ik erg voorzichtig zijn in mijne uitlatingen, daar de Mère assistente ons elk oogenblik van den dag bespionneerde. Maar meermalen wist ik 's middags, als de andere zusters zich ter ruste hadden begeven, onder een of ander voorwendsel mijn kamer te verlaten en ging dan bij mevrouw in haar kamer praten.

Ik vertelde haar van mijne teleurstellingen en mijn verdriet en dan zeide zij steeds: „Tante Soel" (zoo noemde de kinderen mij, omdat zij „Ursule" niet konden uitspreken), mocht je soms genoeg hebben van het kloosterleven, ga er dan uit, bij mij zal je altijd een thuis hebben."

Deze woorden heb ik nooit vergeten, al antwoordde ik toen ook: „Ik ben aan mijne belofte gebonden, maar als het te erg wordt zal ik de stoute schoenen aantrekken en het kloosterleven ontvluchten."

Het was een zalige tijd, die veertien dagen. Hoe bekoorde mij het lieve familieleven, zoo vol oplettendheden, onderling en voor anderen. Wat voelde ik nu nog meer dan ooit dien druk van het kloosterleven, waaraan ik mij spoedig weer zou moeten onderwerpen, want de dagen vlogen om.

De **Mère assistente** hield er streng de hand aan, dat wij onze plichten nakwamen, wat betrof het officie en het gebed.

Ik was iederen morgen zeer vroeg op en ging dan in den tuin wandelen, heerlijk genietende van de koele berglucht en de frissche dauw. Als de Mère assistente was opgestaan en buiten kwam, gaf ze dadelijk orders om den rozenkrans en het officie te bidden.

Nooit zal ik den dag van vertrek vergeten, nooit zal ik vergeten dat ik dien morgen op de kamerdeur van mevrouw tikte, binnen stapte en in vertwijfeling uitriep, terwijl ik den kap van mijn hoofd rukte en dezen op den grond wiep: „Ik wou dat ik dat ding nooit had opgezet!"

Mevrouw had erg veel medelijden met mij en stelde mij voor bij haar te blijven en de overige zusters maar alleen terug te laten gaan. Maar hoe gaarne ik ook van dat vriendelijke aanbod gebruik had willen maken, vond ik toch dat ik mijn eenmaal afgelegde belofte niet mocht breken en zeide: „Later (later misschien, nu nog niet, ik wil het opnieuw probeeren."

Mijnheer bracht ons weer in wagens en karretjes naar het station en de schoone onvergetelijke vacantiedagen waren voorbij!

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

TERUG IN HET KLOOSTER.

Na een half uurtje wachten aan het station kwam de trein aan, die ons weer terug zou brengen. Wij kwamen 's middags tegen 5 uur aan, door niemand aan het station verwelkomd. De Mère assistente had reeds van te voren de Overste verwittigd van onze terugkomst en natuurlijk in dien zelfden brief het noodige over mij geschreven, dat voelde ik bij intuïtie.

Hoe meer wij naderen, hoe warmer het werd, en het was in den trein bijna niet uit te houden van al die luchtjes, want natuurlijk reisden wij weer derde klasse. Toen wij aangekomen waren, mochten wij geen vervoermiddel inhuren, doch moesten conform de heilige armoede naar het klooster loopen.

De Overste begroette ons, maar was tegenover mij uitermate koel en wierp me een blik toe alsof zij wilde zeggen: „Mère Ursule, ik heb nog een en ander met je af te handelen, want je hebt het nu wel weer een beetje al te bont gemaakt."

Tenminste haar gezicht voorspelde niet veel goeds, het kon mij echter niets schelen, ik was nog steeds met mijne gedachten daar, waar ik zooveel liefde en hartelijkheid had ondervonden.

's Avonds in de recreatie zeide de Overste: „Mère Ursule, U moet morgen bij mij op de kamer komen, want ik heb nog een appeltje met U te schillen," waarop ik vroeg: „Een zoete of een zure?" „O", zeide ze toen, „ik denk wel dat hij zeer zuur zal zijn!"

„Lachend antwoordde ik daarop: „U moet weten, dat ik dol ben op zure appelen."

Brutaal was dit gezegde zeer zeker, doch ik was onverschillig geworden en had alle respect voor haar verloren.

Mijn tijd om te handelen was nog niet gekomen, maar ik nam vast voor, om zoo spoedig het noodig bleek, alles wat ik van haar getuigen kon en te weten was gekomen, haar voor de voeten te werpen.

O!, die enge muren nu weer, na die heerlijke vacantiedagen!

Toen wij in de kapel ons avondgebed gedaan hadden, ging ik terstond naar bed. Ik was moe, niet van lichaam, doch van geest, want meer dan vroeger nog gevoelde ik thans mijn gevangenschap.

Den volgende morgen om 5 uur bij het opstaan begon weer het eentonige kloosterleven, waar men steeds in diepe stilzwijgendheid zijn plicht doet.

Na het ontbijt spoedde ik mij naar de muziekkamer en begon met mijn lessen aan de leerlingen. Ik gevoelde mij weer een geheel ander mensch worden bij het zien van die onschuldige, vroolijke en frissche gezichten. Om negen uur werd ik door een der zusters geroepen om bij de Overste te verschijnen. Ik klopte aan en na het „binnen" trad ik op de Overste toe.

Dadelijk werd mij gelast geknield den grond te kussen en daarna voor haar in knielende houding te blijven.

Zij hield daarna de volgende rede: Mère Ursule, ik dacht dat ge eene goede religieuse waart, maar door Uwe wereldsche neigingen hebt U getoond, dat U het niet bent, wat mij ten zeerste spijt. Ik had zulks in geen geval van U verwacht. ik had nog zoo gehoopt dat U onzen heiligen regel zoudt eerbiedigen en onze instelling hoog zoudt houden; dat hebt U niet gedaan, U hebt zich in verschillende opzichten zeer

wereldsch getoond en dat nog wel in familiekringen, buiten het klooster. U moet dus een groote boete doen om die grove fout weer goed te maken. Tot penitentie mag U in geen veertien dagen de recreatie bijwonen en in het uur van de recreatie (d.w.z. uitspanningstijd), moet U zich begeven naar de kapel en daar knielende een uur lang met uitgestrekte armen den rozenkrans bidden en daarna zullen wij zien, hoe U zich gedraagt en kan U weer in de kring van zusters komen."

Ik heb er niets op geantwoord en moest stilzwijgend de orders van de Overste opvolgen. Elken avond, na den geheelen dag hard gewerkt te hebben, ging ik gedurende de recreatietijd voor een uur naar de kapel om mijn straf, die ik gekregen had, te ondergaan. Ik zat daar dan geheel alleen in de schemerdonkere kapel, knielende met uitgestrekte armen de rozenkrans te bidden, dikwijls werd het mij te machtig, dan ging ik een tijdje op een bank zitten, maar zoo gauw ik iets hoorde, nam ik weer dadelijk de knielende houding aan. Van tijd tot tijd kwam er een zuster binnen die daar een vijf minuten kwam bidden en dan weer heenging, die moest natuurlijk controle op mij uitoefenen.

Gedurende die veertien dagen straftijd nam mijn plan om het klooster te ontvluchten een vasten vorm aan. Ik **zou** en **moest** trachten het kloosterleven te ontkomen, zoo spoedig als zich maar een gelegenheid zou voordoen.

Ik was heel gelukkig toen de straftijd voorbij was en ik weer tijdens de recreatie met de zusters mocht praten. Ik volgde stipt de voorschriften van den heiligen regel en iedereen dacht en beschouwde mij weer als eene voorbeeldige religieuse, die in niets te kort

schoot, maar in mijn hart zag het er geheel anders uit. Ik liet mijn haar groeien en dacht er zelfs niet meer aan het kort te knippen.

Niet lang daarna begon de groote r e t r a i t e; dus in acht dagen lang mochten wij geen woord spreken en moesten de grootste ingetogenheid en stilzwijgendheid in acht nemen. Drie keer per dag kwam er een pater om te preeken, alleen voor de zusters.

Wij zusters moeten voor elken maaltijd eerst een boete verrichten, die de Overste opgaf, bijvoorbeeld den eersten dag moesten wij voor alles wat wij deden eerst den grond kussen, daarna de boete: drie „Weesgegroeten" bidden en met uitgestrekte armen. Dit werd alles met de grootste stilzwijgendheid verricht, daarna gingen wij aan tafel, eenige van de jongere zusters moesten dan de oudere zusters bedienen en werd een kapittel uit den H e i l i g e n R e g e l voorgelezen over de gehoorzaamheid. De Pater hield om elf uur de preek en legde ons dan uit, op welke wijze wij het best de gehoorzaamheid konden beoefenen die de heilige regel voorschrijft.

Het kapittel van gehoorzaamheid zegt dan ook dat men ten allen tijde de Overste blindelings moet gehoorzamen; of haar opdracht verkeerd, onrechtvaardig of goed is, heeft men niet te beoordeelen; alle verantwoordelijkheid rust op de Overste. Het was alsof de pastoor het er op gezet had ons bang te maken. Hij vertelde verschrikkelijke dingen van de hel en van het vagevuur.

Den dag na de preek moesten wij gaan biechten. Er waren in zoo'n tijd wel nonnen wier hart klein geworden was van angst zoodat zij volgzaam waren als een duifje in de maand Mei.

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

IK BESLUIT TE VLUCHTEN.

Ik voelde me echter ondanks de retraite, de biecht enz. zeer ongelukkig en de gedachte aan een vlucht kon ik niet meer van mij afzetten. Telkens deden zich weer gevallen voor die mij ergerden.

Op een dag was een van de zusters verkouden. De Overste verbood haar te baden, maar desniettegenstaande deed zij het toch. Toen zij 's avonds in de badkamer was, werd er op de deur geklopt. De zuster was erg bang en gaf eerst geen antwoord. Toen dreigde de Overste, want zij was het die klopte, met geweld, als zij niet openmaakte. Ten einde raad maakte de zuster open, staande in haar nat badcostuum; toch eischte de Overste dat zij zoo mee zou gaan naar de kamer, wat dan ook gebeurde. Daar in de kamer van de Overste werd zij geducht onder handen genomen en moest zij knielend met uitgestrekte armen drie „Onze Vaders" en „Weesgegroet" bidden, daarna mocht zij weer terug gaan naar de badkamer om hare kleeren aan te doen.

Op een dag werd ik door de Overste geroepen.

Toen ik in haar kamer kwam, gebood zij mij m'n kap af te zetten. Ik deed het. Wat was zij verontwaardigd! Ze sloeg de handen in elkaar en zei: „Maar mijn hemel, wat een lange haren heb je, je moest je schamen, is dat een manier van doen voor een zuster. Wat heb je den laatsten tijd een oproerigen geest, iets dergelijks had ik toch nooit van jou verwacht. Ga onmiddelijk naar de badkamer en knip je haren zoo kort mogelijk, daarna kom je bij me te-

rug opdat ik oordeele of het kort genoeg is. Tracht niet tegen te stribbelen, anders zal ik de strengste maatregelen op je toepassen."

Zij was zelfs zoo boos dat zij mij een duw gaf en ik tegen het kamerscherm viel.

Uit vrees voor een strenge straf, ging ik heel gedwee naar de badkamer en knipte mijn haar zoo kort mogelijk en ging na afloop weer naar de Overste terug om het haar te laten zien.

Ik had veel verdriet, ik kon niet eten; het zware juk van het kloosterleven was mij in één woord eene verschrikking; mijn gestel werd ondermijnd.

In lichaamskracht gingen de meeste zusters achteruit.

Het eten was er ook onvoldoende en de zuster, die het hoofd van de keuken was, ging op een dag naar de Révérende Mère met de boodschap dat zij voor het weinige geld geen voldoende eten voor de zusters kon geven.

De Overste gaf aan de klacht geen gehoor, maar toen wendde de zuster zich tot den braven pastoor, die door monseigneur was aangesteld om toezicht op het klooster te houden. De Pastoor nam de Overste onder handen, en of zij al tegen stribbelde of niet, zij moest toegeven en zorgen dat over meer middelen kon beschikt worden voor het eten.

Nu kregen wij vrij fatsoenlijk voedsel, maar de zuster moest het ontgelden. Zij was een flinke, groote zware vrouw, doch de Révérende Mère maakte haar het leven zeer moeilijk. Zij werd ziek en na een kortstondig lijden stierf zij.

Het zelfde lot stond ook mij te wachten, want door slechte voeding verzwakt de kloosterzuster en wordt vooral vatbaar voor longaandoeningen en borstkwalen,

waarbij nog kwam het zeer onhygiënische kussen van den grond en van de voeten der andere zusters.

Op een dag wendde ik mij tot een goede oude zuster, die alles voor de zieken over had. Zij beloofde mij een medicijn te geven. Ik kreeg toen elken dag, 's avonds tegen half zes, als ik klaar was met mijn werk, een glaasje absindth, dat mij werkelijk verkwikte.

Eens in de week moest ik in een van de klassen theorielessen in de muziek geven, gewoonlijk van half twaalf tot half een en daarna werd gebeden. Ik moest het gebed beginnen en dan gingen de kinderen door.

Op een dag kwam de Overste in de klasse juist toen het uur geëindigd was en ik met het bidden zou beginnen. Ik begon en liet de kinderen verder bidden, de Overste stond naast mij en beval mij om mee te bidden. Maar dat kon ik niet doen, omdat ik alleen het begin van het gebed kende. Zij stond te stampvoeten van drift en toen het gebed uit was en de kinderen naar huis waren, vroeg zij mij waarom ik haar bevelen niet opvolgde en medegebeden had?

Ik antwoordde, dat ik het gebed niet kende!

Zij was buiten zich zelve van verontwaardiging en zei: „Dat zal ik je dan leeren". Als pennitentie moest ik het gebed honderd keer afschrijven, daarna van buiten leeren en bij haar komen opzeggen, als de andere zusters in de recreatie waren.

Den volgenden dag zaten wij allen heel zedig aan tafel het middagmaal te nuttigen, toen de Overste mij door de Mère assistente liet zeggen, dat ik tot penitentie ook de voeten van alle zusters moest kussen.

Dus moest ik weer knielende langs alle zusters kruipen en de voeten kussen.

Op een keer had ik aan tafel opgekeken en tegen een van mijn mede-zusters gelachen. Onmiddellijk

kreeg ik bevel om geblinddoekt, midden in de eetzaal, knielende aan een stoel te eten, Ik deed alle penitenties heel gedwee, zonder morren of klagen, want mocht men het ongeluk hebben om tegen te spreken of te vragen waarom, dan kreeg men nog meer straf.

Deze straffen, op volwassen menschen toegepast, waren kleinzielig en vernederend, er zat veel onwaardigheid in en zij namen mij steeds meer en meer tegen het kloosterleven in.

Zoo langzamerhand brak de groote vacantie weer aan en even als het vorige jaar, zouden zeven zusters weer naar boven gaan logeeren. De Moeder Overste zeide mij, dat ik het werkelijk noodig had en dat ik weer zou medegaan. Ik stribbelde tegen en eindelijk, omdat een non, die mij slecht gezind was ook zou medegaan, weigerde ik eenvoudig. De Moeder Overste zeide toen, mij voor dezen keer mijn zin te zullen geven en die non thuis te houden. Nu was ik tevreden, want die Mère was een verschrikkelijk mensch, die iedereen wantrouwde en achter alles het slechte zocht.

Eindelijk gingen wij dan voor weer veertien dagen naar het gebergte bij de familie logeeren waarop ik mij al ten zeerste had verheugd. Vóór ons vertrek werd ik nog bij de Overste geroepen, zij drukte mij op het hart, toch een voorbeeldige religieuse te zijn, vooral nu wij weer bij een familie logeerden, want, zei ze, ik doe dit alleen, omdat ik weet dat het voor je gezondheid noodig is, anders zou ik je heusch niet laten gaan, aangezien jij het vorig jaar niet zoo'n voorbeeldigen indruk hebt gemaakt. Je bent veel te wereldsch en neemt spoedig alle slechte eigenschappen over.

Ik zag al dadelijk, zoodra wij in den trein zaten (3e klasse) hoe de Mère Assistente erg op mij lette. Van tijd tot tijd boog ik mij door het raampje

naar buiten om wat versche lucht te scheppen, maar dat werd dadelijk door haar verboden. Het hinderde mij echter weinig en ik was al lang blij, dat ik in den trein zat.

Om één uur kwamen wij aan.

Twee wagens en een karretje stonden gereed en brachten ons naar boven in de bergen. Mevrouw stond ons op te wachten en ontving ons zeer hartelijk. Zij was voor alle zusters even vriendelijk en daardoor zaaide zij ook geen achterdocht in de wantrouwige gemoederen van enkele mijner mede-zusters. Alles ging naar wensch en ik genoot volop, maar als ik er eventjes ongemerkt tusschen uit kon, ging ik heel gezellig bij Mevrouw in de kamer zitten praten.

Het was ons door de Overste streng verboden om op Vrijdag vleesch te eten, wij moesten daardoor aan onze medemenschen een goed voorbeeld geven!

Ik vertelde Mevrouw het verbod van de Overste. „O" zeide zij, „ik zal stokvis laten opdienen."

Den dag tevoren zaten wij 's avonds heel gezellig aan tafel, toen mijnheer zei, dat hij het heerlijk vond, den volgenden dag stokvis te zullen krijgen. Dit noemde de M è r e A s s i s t e n t e spotten met den godsdienst en zij schreef het onmiddellijk aan de Overste. Drie dagen later kreeg zij een brief terug, waarin dringend werd verzocht, zonder opgaaf van redenen, (onze tijd was nog niet eens om) zoo spoedig mogelijk met de andere zusters terug te keeren. Ik vond dat heelemaal niet prettig, moest echter in mijn lot berusten.

Mevrouw wist hoe vaak ik mij ergerde en mij daardoor ongelukkig gevoelde. Zij begreep dat ik op den duur al die onderlinge afgunst en tyrannie niet zou blijven verdragen. Weer herhaalde zij haar verzoek om toch te blijven en niet meer naar het klooster terug

te gaan. Ik was zeer onder den indruk en het kostte mij heel veel moeite mij te bedwingen, want ik ging met vreeselijken tegenzin terug.

Ik zou heel gaarne haar aanbod hebben aangenomen, maar ik was nog onkundig van mijn recht op vrijheid, want men had mij in het klooster gezegd en elken dag voorgehouden, dat een kloosterling na de belofte er nooit meer uit kon gaan.

Ik was wel vertrouwd geraakt met de gedachte, dat ik niet mijn heele leven in het klooster zou blijven, maar ik was niet zoo heel zeker van mijn goed recht de vrijheid te hernemen en ik meende, dat ik alleen heimelijk en met groote moeite buiten de kloostermuren kon geraken.

Ik nam dus afscheid van de familie en het ging mij vreeselijk aan het hart dat ik zulke lieve menschen weer moest verlaten. Mevrouw sprak mij echter moed in en beloofde mij dat zij mij gauw zou komen opzoeken. Heel gedwee ging ik dus weer terug, zonder iets te laten merken. Op het station aangekomen, zagen wij spoedig den trein naderen vol Inlanders en Chineezen. Er was niets aan te doen, wij moesten weer in de derde klasse terug.

Zoo kwamen wij weer in het klooster terug. De Overste was zeer koel en keek mij verwijtend aan. Daar trok ik mij echter niets van aan, ik was nu weer sterker door de vriendschap met de familie en het was of ik mij al nader voelde bij de vrijheid.

Mijn plichten deed ik om te voorkomen dat men zou merken dat ik een plan had gemaakt. Ik was nog steeds in de oogen van mijn medezusters eene goede religieuse en dat moest ik, wat het ook kostte, blijven. Ik deed in alles gewoon; zelfs de groote r e t r a i t e, waarover ik vroeger reeds heb verteld, maakte ik

lankmoedig mee. Ik was in alle opzichten zóó onverschillig, dat ik niet eens meer luisterde naar hetgeen de pater-Jezuniet preekte.

De Overste maakte het mij in dezen tijd zeer lastig en zocht op allerlei manieren mij het leven zoo onaangenaam mogelijk te maken.

Aan het einde van de groote r e t r a i t e, toen wij moesten biechten, beklaagde ik mij bij den pater, dat ik een dergelijke en tyrannieke behandeling van de Overste niet langer kon uithouden. „Een van beide," zeide ik, „ik sterf hier aan tering of ik loop weg." Toen zei de pater, dat ik mij wat meer moest beheerschen en God bidden om sterkte. Ik antwoordde: „Neen, pater, dat kan ik niet, dat is mij onmogelijk." Hij zou de Overste er over spreken, maar dat schijnt hij niet gedaan te hebben aangezien ik geen verandering in mijn behandeling heb kunnen bespeuren.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

DE VLUCHT.

Er werd ons zusters voortdurend voorgehouden, dat eene verlating van het kloosterleven op ontzettende wijze zou worden gestraft. Ik verkeerde dan ook in den waan, en zoo menige zuster met mij, dat op eene ontvluchting uit het klooster een bestraffing stond als vroeger voor slaaf, die vluchtte.

Zoo meende ik dus, dat ik een vlucht uit mijn gevang wel terdege moest overwegen. Vaak had ik geen greintje hoop, aangezien ik geen geld te mijner beschikking had. Hoe moest ik weg komen?

In de stad kon ik niet blijven, want natuurlijk zouden de pastoors dadelijk bij mij zijn en daaraan wilde ik mij niet blootstellen. Elken avond voordat ik naar bed ging stond ik boven op de dortoir, (slaapzaal) aan het raam naar buiten te kijken en dacht wanhopig aan de vrijheid daarbuiten!

Onverwachts deed zich iets voor, waardoor ik een kans scheen te zullen krijgen. Ik werd bij de Overste geroepen, die mij vroeg of ik voor een paar meisjes, een grooten zwaan met jonge zwaantjes er om heen op spiegelglas zou kunnen maken. Dat moest dienen als een geschenk voor de ouders, die hun zilveren bruiloft vierden. De Overste vroeg op hoeveel het zou komen te staan. Ik zeide *f* 30.— dat vond zij goed.

Als ik dat geld in handen kon krijgen, zou ik tenminste een bedrag hebben om mijn reis te betalen.

Ik zeide dadelijk aan de meisjes, dat zij het geld maar aan mij moesten afdragen, en maakte veel haast met den zwaan. Na veertien dagen was alles klaar en ik was gelukkig dat ik het geld in handen zou krijgen.

Maar jawel, ik had buiten de Overste gerekend, want die had opdracht gegeven om het bedrag op de maandelijksche rekening te plaatsen.

Teleurgesteld sleet ik weer vele dagen in doffe ontevredenheid, totdat wederom een licht verscheen in de duisternis.

Op een ochtend, het was nog heel vroeg, en ik had reeds les gegeven, liep ik mijn kamer op en neer toen opeens mijne gastvrouw uit de bergen binnenkwam en mij begroette met de woorden: „Hoe gaat het je Soel?" Het was alsof zij op mijne geldverlegenheid had gerekend, want nauwelijks had ik een verdrietig woord gesproken en van het geld gewaagd, of zij stopte mij vijftien gulden in de hand, zeggende: „Als je komt, telegrafeer mij dan."

Ik was angstig en zeide op gejaagden toon, dat zij nu maar gauw weg moest gaan.

Mevrouw ging door de zijpoort haastig naar voren, schelde daar aan en vroeg aan de portiresse een andere non, haar tante, te mogen spreken. Deze kwam in de spreekkamer en was erg blij haar nicht te ontmoeten, niet vermoedend dat haar bezoekster mij reeds had gesproken. Later kwam deze Mère met Mevrouw om mij te groeten en tusschen ons beiden speelde zich nu een korte komedie af in het sombere huis.

Toen zij weg waren, moest ik overleggen waar en hoe ik mijn geld verbergen zou, want elk oogenblik van den dag had de Overste het recht bij de zusters alles na te zoeken. Ontdekte zij dat ik geld bij mij had, dan zou zij geen oogenblik aarzelen het mij dadelijk af te nemen.

Na eenig nadenken meende ik een geschikte manier te hebben gevonden. Ik ging naar een andere zuster en vroeg haar een paar lapjes voor mijn s c a p u l i e r,

zeggende dat het versleten was en ik het zelf herstellen wilde.

Zij gaf mij het noodige daarvoor. Ik maakte een zakje, deed het geld er netjes in, naaide het vervolgens weer dicht en borduurde er een rood kruis op. Vervolgens maakte ik een paar bandjes er aan vast en toen deed ik het om mijn hals bij wijze van scapulier. Niemand zou kunnen denken, dat ik daar toen op het oogenblik mijn schat bewaarde.

Nu werd ik rustiger, ik was niet meer zoo zenuwachtig, en was nu zeker dat ik geld had om een spoorkaartje te koopen.

Reeds herhaaldelijk stond ik op den uitkijk om het goede oogenblik te benutten, maar telkens waren er zusters die mij in den weg stonden. Ik moest het heel voorzichtig aanleggen en er moet geen sterveling over spreken.

Het eenige wat de zusters en Overste moesten opmerken was, dat ik den laatsten tijd nogal onverschillig was. Van de groote r e t r a i t e af, was ik niet meer ter biecht gegaan, ik kon er niet toe komen en als de dag van biechten was aangebroken, ging ik even in de kapel, terwijl ik als ik de kans schoon zag er weer uitging en deed alsof ik reeds gebiecht had.

Zoo ging het de geheele maand door. Omdat ik 's avonds erg moe was van het harde werken, vroeg ik elken avond geknield aan de Overste om 's ochtends wat langer te mogen slapen. Telkens weigerde zij mij dit en als ik toch langer bleef slapen, kwam 's ochtends om half zeven de M è r e A s s i s t e n t e mij wekken, zeggende dat de Overste mij gelastte op te staan.

Op een Zaterdag, werd de uitslag van een examen bekend gemaakt. Het was toen erg druk en er werd op niets gelet. Ieder werd aan haar eigen lot overgelaten.

Ik vond dit een goede gelegenheid en wat er ook gebeurde, ik zou en moest nu vluchten; het was alsof een inwendige stem mij waarschuwde thans van deze schoone gelegenheid gebruik te maken aangezien zoo'n kans zich waarschijnlijk wel nimmer meer zou voordoen. Ook zou er drie weken later een feest zijn ter eere van de moeder Overste en daarvoor werden reeds allerlei voorbereidselen getroffen.

Ik, die van niets zoo vervuld was als van mijn vlucht naar het station en naar den trein, moest met 60 meisjes een groot koor instudeeren „Le Chemin de fer" en daarvoor moest ik een locomotief hebben die onder mijn toezicht gemaakt werd, en op tijd klaar moest zijn. Dikwijls ging ik dus naar de werkplaats om het een en ander er voor te halen. Juist dien Zaterdag, moest ik mijn slag slaan.

Ik was 's ochtends op tijd opgestaan en met de andere zusters naar de kapel gekomen voor de m e d i t a t i e en de h e i l i g e m i s. In plaats van te mediteeren, overwoog ik hoe ik er uit zou komen. Na de heilige mis gingen wij in groote s i l e n c e naar de eetzaal waar wij als gewoonlijk ingetogen ons ontbijt nuttigden, maar ik kon niet eten en alles om mij heen liet mij onverschillig.

De Overste liet mij nog waarschuwen dat ik moest eten, maar dat kon ik niet.

Na het ontbijt, half acht ging ik naar de slaapzaal en trok mijn Zondagsche kleeren aan, want ik wilde er op mijn uittocht netjes uitzien. Direct daarna ging ik naar mijn pianokamer, alwaar ik muziekles moest geven tot kwart voor negen. Toen de les was afgeloopen, waren de klassen reeds begonnen en was het vrij stil op de galerij; alleen waren er een paar meisjes aan het stoeien.

Van tijd tot tijd keek ik even buiten de deur of ze nog niet weg waren; eindelijk gingen ze.

Ziezoo, nu was de kans schoon, ik zag geen sterveling. Zoowat tegen negen uur, het was doodstil, nam ik voorzichtigheidshalve een bundeltje muziek in mijn handen en sloop zoo zacht mogelijk naar het binnenportaal, waar de uitgang voor de schoolkinderen was. Ik ging heel voorzichtig naar buiten. Naast den winkel van onze buren was een lange gang, waarin ik ook niemand zag. Ik was heelemaal niet bekend met de buurt en kende ook geen Maleisch; alleen had ik de weg naar het station onthouden en van een der meisjes had ik gehoord dat „spoor" in het maleisch „kreta api" was.

Ik wandelde dus heel kalm de binnenstraat tegenover het klooster door. Toen ik bijna aan het eind was, hoorde ik achter mij een hevig geschreeuw. Ik durfde niet om te kijken, doch toen ik op den hoek was van den weg, loopende naar het station, keek ik toch even om en zag toen dat het geschreeuw kwam van een Inlandsche jongetje, dat koek verkocht.

Ik was nu weer gerust en liep kalm door, met het vaste voornemen, wat er ook gebeurde, nooit meer naar het klooster terug te keeren.

Om half tien kwam ik aan het station, en toen begon het te regenen. Ik moest nog tot elf uur op den trein wachten. Het eerste wat ik deed was naar de wachtkamer gaan om daar mijn scapulier open te maken en het geld er uit te halen. Ik bestelde een glas port om mij een beetje te versterken. Dat knapte mij op en ik kreeg nieuwen moed. Moed had ik noodig, want ik was nog niet weg.

Van tijd tot tijd ging ik aan het venster staan om naar het triestige, regenachtige weer te kijken. De tijd, die ik nog te wachten had, scheen mij een eeuwigheid toe.

Daar op eens zag ik een sado aankomen met twee heeren met lange jassen, ik dacht, dat ik ontdekt was en twee pastoors op mij af zouden komen, maar gelukkig waren het heeren met regenjassen aan.

Zoo langzamerhand werd het tijd een kaartje te koopen. Ik kocht een kaartje eerste klasse. Eindelijk kwam de trein. Wat een opwinding, wat een emotie nu ik goed en wel in den trein zat!

In mijne afdeeling zaten twee heeren, een van hen was een patih en de andere heer was een mij bekende katholiek. Deze sprak mij aan en vroeg waar ik heen ging zoo alleen, daar het toch gewoonte was dat zusters altijd met hun tweeën uitgingen. Ik antwoordde dat mijn geval eene uitzondering was, omdat ik plotseling voor mijn gezondheid naar boven moest. Dit vond hij zeer aannemelijk en liet zich verder niet meer met mij in. Hij stapte spoedig uit en toen zat ik alleen met den patih, een zeer beleefd man, die goed Hollandsch sprak.

Nu moest ik nog de familie laten weten dat ik op weg was. Van de halte M. telegrafeerde ik aan Mevrouw: „ik kom, Soel."

Wat een zalig gevoel voor mij; nu wist ik dat de kloostermenschen mij niets meer konden dóen en ik spoedig in veilige haven zou zijn.

Om 4 uur kwam ik goed en wel aan. Mijn gastheer was mij zelf af komen halen. Hij wenschte mij dadelijk geluk met mijn besluit en met den goeden afloop van mijn vlucht. Hij vertelde mij, dat enkele weken tevoren bekend was geworden, dat bij een van de kostmeisjes van het klooster wier ouders in zijn buurt woonden, eene neiging tot geestelijke afzondering geconstateerd was. Tijdens de vacantie kreeg zij veel

brieven van de Overste uit het klooster en zij was zoo onder haar invloed, dat zij volstrekt geestelijke zuster wilde worden.

Haar moeder had reeds opgemerkt ,dat het kind niet meer zoo hartelijk voor haar was, en erg vreemd deed. Zij sloot zich dikwijls in haar kamer op en haar moeder kon maar niet begrijpen wat er toch met haar kind gaande was. Er moest echter iets zijn.

Op een dag had zij zich weer in haar kamer opgesloten. De moeder wilde nu eens weten wat zij in haar kamer uitvoerde en keek door het sleutelgat. Daar zag zij haar kind knielende met een rozenkrans in de hand voor een klein beeldje, bidden.

Nu wist de moeder wat er met haar kind gaande was. Zij lette streng op de brieven die zij ontving en verzocht den post, alle brieven aan haar zelve of aan haar echtgenoot af te geven.

Het duurde niet lang of er kwam een brief van de Overste uit het groote klooster aan haar dochter, waaruit zij kon lezen hoe de Overste haar dochter trachtte over te halen geestelijke zuster te worden en vooral aan hare ouders niets te laten merken van haar voornemen. „Wat er ook mocht gebeuren," schreef de Overste, „houd vol met dagelijks de heilige Maria te bidden om jou in alle moeilijkheden die je nu te overwinnen hebt bij te staan en weest overtuigd, dat zij zal helpen. Ik van mijn kant zal alles in het werk stellen, om je te helpen het plan, heilig voor God is, ten uitvoer te brengen. Als je zelf ziet en ondervindt hoe slecht de wereld is, weet je ook dat alleen ons geloof en eene afzondering van de wereld je gelukkig kunnen maken."

Dat schrijven was voor de moeder reden genoeg om haar dochter niet meer naar het klooster terug te la-

ten gaan. De geheele plaats was er vol van en de ouders hebben er in hun verontwaardiging nog over gedacht de brief openbaar te maken.

Dadelijk na aankomst ging het zoo hard mogelijk naar den goenoeng, want het zag er zeer donker uit, zwaar onweder was elk oogenblik te verwachten. Wij hadden nog geen half uur gereden of het onweder brak dan ook los.

Mijn gastheer, die zelf mende, kon door den ontzettende regenval het voorste span paarden haast niet meer zien. Ik werd door en door nat en de kap slierde langs mijn gezicht. Het was of de natuur zelf mijn kloosterplunje kwam vernietigen.

Ik was zoo innig gelukkig, dat ik eindelijk vrij was en gevoelde mij een geheel ander mensch. Het jubelde in mij, O, die vrijheid, dat heerlijke gevoel van vrij te zijn!

Vrij, na lange jaren te hebben doorgebracht achter sombere kloostermuren, waar zelfs het kleinste vermaak, de geringste ontspanning niet wordt geduld.

Kwart voor zes 's avonds kwamen wij aan. Mevrouw stond ons op te wachten en was zeer blij mij weer te zien. Ik legde mijn natte kleeren af en trok sarong en kabaja van Mevrouw aan die mij tamelijk wel pasten. Nu moest ik haarfijn verhalen hoe alles in zijn werk was gegaan en het was vrij laat toen wij naar bed gingen.

Intusschen zou het heele klooster in rep en roer zijn. Om elf uur op den dag van mijn vlucht had ik aan een der leerlingen les moeten geven; op dat oogenblik hebben zij natuurlijk mijn vlucht ontdekt.

Later vernam ik van een oud-leerlinge wat er was gebeurd. De vreugde van den dag was op 6 Augustus

wel verstoord. De examens waren bevredigend afgeloopen. Om één uur waren dan allen aan tafel en ter eere van de welgeslaagde examens mochten de zusters praten. Het gaf een drukte van belang.

Op eens had de Overste gevraagd waar Mère Ursule was. Men keek elkaar aan, doch niemand wist te antwoorden, niemand had mij nà 9 uur gezien. De Overste zond de Mère Assistente er op uit om mij te zoeken maar zij kwam terug met de boodschap dat ik nergens te vinden was. Toen werd de Overste ongerust en toog zelf op onderzoek uit; alles zocht ze af, zelfs de put werd niet vergeten, doch zonder resultaat. De pastoors gingen er toen op uit, vragend bij de buren of zij geene zuster hadden gezien. Daarna naar de stad, maar zij kwamen onverrichter zake terug. Des avonds gingen de zusters op bevel gezamelijk naar de kapel en begonnen een novene (negendaagsche oefening) aan den heiligen Antonius (dat is de patroon voor het weder terugbrengen van verloren voorwerpen).

Maar den volgenden dag, 7 Augustus, 's middags met den laatsten trein werd er een pak bestelgoed bezorgd. De Overste maakte het haastig open en vond daarin mijn kleeren en een brief aan haar persoonlijk gericht met de mededeeling dat ik heengegaan was en nimmer zou terugkeeren.

Ze had aan alles gedacht behalve aan **die** oplossing van het raadsel.

De kinderen vroegen elken dag waar Mère Ursule was.

Dan kregen ze ten antwoord: „Mère is ziek." De kinderen hielden vol en vroegen maar steeds naar mij. Toen zeiden de zusters: ‚Mère Ursule is naar de bergen voor ziekte."

Nadat ik een acht dagen in de bergen had vertoefd, schreef ik een brief aan een mijner oud-leerlingen, en

deelde haar mede dat ik uit het klooster gevlucht was en niet meer zou terug keeren. Zij schreef dit aan haar twee zusters die als kostmeisjes in het klooster waren. Zij vonden het vreeselijk dat de Overste en de zusters haar zoo hadden misleid ten opzichte van mij; zij hadden iets dergelijks niet verwacht.

Spoedig volgde nu het verbod van de Overste, dat Mère Ursule niet meer in het klooster mocht worden genoemd, ik was voor het klooster dood. Ik kreeg van vele kanten, ook van personen die ik nog nimmer had gezien of gehoord, brieven, waarin men mij geluk wenschte met de ontvluchting uit het klooster.

Ik voelde mij zeer gelukkig in die dagen en profiteerde volop van mijn herkregen vrijheid.

Veertien dagen later kreeg ik een brief van een pastoor, waarin hij mij schreef dat ik in den ban van de kerk was en dat God, aan wien het oordeel is, mij mocht behoeden voor dieperen val.

Ik trok mij dien brief niet veel aan en het kon mij niets schelen of ik in den ban was gedaan of niet. Ik had genoeg ellende meegemaakt en was overtuigd dat velen mij zouden zijn gevolgd indien zij in de gelegenheid waren geweest en denzelfden moed hadden betracht als ik.

ACHTTIENDE HOOFDSTUK.

MIJN NIEUWE LEVEN.

Zoo langzamerhand begon ik mijn eigen brood te verdienen met lessen te geven en ik ging elke week naar de stad totdat de familie ook op die plaats ging wonen. Ik werd daar al spoedig lastig gevallen door den pastoor. Mijn gastheer ontving hem, hij vroeg of hij mij mocht spreken, hij wilde probeeren of hij mij niet weer op het rechte pad kon brengen, ik had gedwaald, kon echter nog worden gered. Ik stelde echter geen prijs op zijn tussschenkomst en liet weten dat ik gaarne met rust gelaten wenschte te worden.

Vijf jaren later vertrok Mevrouw met haar kinderen naar Europa. Toen kwamen de Heeren geestelijken weer opdagen, maar ik weigerde steeds hen te ontvangen. Eén Pastoor was zelfs zoo vasthoudend dat hij in mijn voorgalerij bleef en aan de baboe zei, niet eerder te zullen gaan dan wanneer hij mij had gesproken.

Ik liet antwoorden, dat ik voor geen enkelen pastoor te spreken was en dat ik hem verzocht heen te gaan, daar ik anders de politie zou waarschuwen.

Aan de dame, bij wie ik in huis kwam na het vertrek van de familie, deelde ik mijn plan mede van geloof te willen veranderen en protestant te worden. Zij zelve was zeer godsdienstig maar ging zelden ter kerke. Zij zeide mij, dat ik volgens eigen inzichten moest handelen, aangezien zij mij hierin moeilijk een goeden raad kon geven. Ik nam toen het besluit om protestant te worden. Dat werd natuurlijk bekend in het klooster, want ik begon tweemaal per week catechisatielessen te nemen bij een dominé.

Naast mij woonden de broeders en op een dag vroeg een van hen belet om de dame, bij wie ik in huis was, een bezoek te mogen brengen. Zij willigde het verzoek in en zei mij dat ik daarbij tegenwoordig moest zijn.

Den volgenden dag, 's avonds om half zeven kwam een groote zware man; het was de broeder Overste. Mevrouw ontving hem zeer vriendelijk en vroeg hoe ze hem moest noemen, mijnheer, broeder of Overste. De broeder antwoordde dat hij broeder J. was.

Mevrouw A. stelde mij voor als Mejuffrouw Paessens, „de weggeloopen non."

Broeder J. boog en ging zitten. Hij was zeker zeer verontwaardigd, want bepaald vriendelijk heeft hij mij niet aangekeken. Na een half uurtje stapte broeder J. weer op, groette de vrouw des huizes met een handdruk en begunstigde mij met een knik. Met welk doel hij eigenlijk was gekomen is ons nooit recht duidelijk geweest.

Het was 8 December 1898, wij zaten aan tafel toen de post een brief bracht met een stuntelig adres, hetgeen ik hieronder laat volgen, en welke geschreven was door een zuster van het klooster.

De brief luidde als volgt:

Mejuffrouw v. PASCHEN
per adres Mevrouw. . . . . .
Koningsplein Oost 3.
WELTEVREDEN.

A. M. D. G. 8 December 1928.

Lieve Marie,

Na wat ik gehoord heb van een mijner leerlingen dezer dagen kan ik het niet langer uithouden daarom heb ik gevraagd U een gesloten brief te

mogen schrijven, wat Moeder mij gaarne toegestaan heeft, dus nòch zij, nòch iemand heeft dit gelezen (onder ons gezegd, zij is U zeer genegen).

U had mij immers antwoord beloofd en ik wacht er nog altijd op. Wie toch, arme ziel, zet U aan om Uw geloof af te zweren, doe dat toch niet, Marie, dat U uit het klooster is, is niets, dat U verwaarloost Uwe Godsdienstplichten kan zelfs nog door, de mensch is immers zwak en wat gedaan is, kan men niet ongedaan maken, dat bij Uw sterfbed, even als bij dat van onze goede M. Caroline en Sr. Brigitte onlangs men van U zeggen kan: „Heer, gedenk toch niet hare zonden, ongerechtigheden en misdrijven: want al heeft zij gezondigd, zij heeft toch het geloof bewaard. Ik vind die woorden zoo mooi, zoo troostend.

Houd Uw geloof, Marie, U is overtuigd dat het ware is. Ik zou U zelfs willen zeggen, U die zoo flink overal Uw weg weet te vinden, sta op, wend U tot den priester die kent en belijd Uw schuld, dan is Uwe ziel gered, alles is weer goed en U leeft veel gelukkiger. Vandaag is het feest van onze Lieve Vrouw Onbevlekte Ontvangenis. Wat ik U schrijf is onder ons en blijft zoo, niet waar, Marie. Mijn bodin is niet op school, daarom zend ik dezen per post, U mocht niet graag hebben dat iemand er iets van wist, kan ik U helpen, ik wil het graag doen, ik wou maar dat ik U eens spreken kon, Uw hart, ik ben ervan overtuigd, is nog goed. Zou U me niet willen spreken in een van de voorkamers, 's avonds, als ik wist wanneer zou ik U zelf voor afwachten, zoodat geen van de andere zusters het behoeft te zien.

Neem dit plaatje van mij aan, en roep in vertrouwen onze goede Hemelsche Moeder aan in Uw

strijd. Wat! U draagt haar naam en U zou een afvallige zijn! Neen, Neen, niets er van. Maak een einde aan de goddelooze lessen, die U tegenwoordig neemt, en leef in de wereld als een brave Katholieke, amuseer U, werk en wees gelukkig.

Wij blijven dus goede maatjes, ik zal voortgaan met voor U te bidden, ik heb U aan Sr. Brigitte ook goed aanbevolen voor haar sterven. Wat of U ook doet blijf tenminste Katholiek en zorg voor Uw geloof.

Ik hoop, zoo gauw mogelijk een gunstig antwoord van U, lieve Marie, te krijgen, geloof mij niemand als mijn eigen hart heeft mij hiertoe aangezet, weest dus overtuigd van mijne goede meening en geloof mij steeds.

Uwe trouwe en toegenegene
Mère Ignace.

Men trachtte mij dus over te halen niet protestant te worden!

Ik antwoordde dankend voor de vriendelijke raadgevingen en de goede bedoelingen, die ik echter niet kon opvolgen en verzocht verder met rust gelaten te worden, een en ander in verband met het feit dat ik over een paar dagen mijne belijdenis in de groote Protestantsche kerk zou doen en zoodoende voor goed met de kloosters, waar ik zoovele mooie jaren van mijn leven had gesleten, zou hebben afgedaan.

Sarolangoen (Djambi) den 21sten Juni 1929.

Aan Mej. M. PAESSENS
te Weltevreden
Koningsplein O. 3 Pav.

Eerwaarde Dame.

Na het lezen van Uw boek „*Mijn Kloosterleven*", dat ik met volle belangstelling tot de laatste regels volgde, kan ik niet nalaten U dit schrijven vol sympathie te doen toekomen. Ik kan me zoo indenken, dat U wel beu zult wezen van eensgelijke mededeelingen, waarvan Uw archief grootendeels zal bestaan. Doch ander-maals, ik kan de verzoeking niet laten er mijn blaadje aan toe te voegen. Op den voorgrond zij U gemeld, dat ik ben *KATHOLIEK* en als zoodanig mijn opvoëding heb genoten, van dezelfde personen, die ik in Uw geschrift meen terug te hebben gevonden.

Meerdere werken van gelijke strekking, „De Zwarte Non" door Maria Monk b. v. heb ik gelezen, doch meende steeds met sensatie-doeleinden gevolgd door financieel gewin te maken te hebben en het verder verwerkt naar verdienste, zoo dacht ik ten minste. Het Amerikaansche doet altijd zoo dubieus aan! Maar ik ben wakker geschud door Uw werk. Ik wist niet dat je voor Montreal Weltevreden moest lezen. Het tot heden uitblijven van een tegenschrift van katholike-zijde, waarin glashelder wordt uitéén gezet dat „Myn Kloosterleven" een dwaal-schrift is; nog meer, dat „Myn Kloosterleven" met onweerleg- en tastbare bewijzen brandmerken moest tot een LEUGEN-BOEK, geeft niet alleen te denken, maar ook mij gesterkt in mijne gevoelens. Het katholicisme kennende en wetende kan ik zooveel lankmoedigheid en barmhartigheid voor de zaak — een eere-zaak — niet voorstellen of aannemen. Ook aan de hand van het Justitieel onderzoek en het pleidooi van Mr. Lips, dit in verband met de aanklacht van Rèverende Mère A.(ugustine?) ontleed, heeft het O. M. naar mijn besch:

meening slechts nadruk gelegd op de REDACTIE doch nergens op de FEITEN in Uw geschrift geopponeerd. En die FEITEN nu had ik als Katholiek graag tot laster zien bewezen — niet met juridische spitsvondigheden, maar met reëele tegen-feiten — doch aldus is niet gebeurd, weshalve „Mijn Kloosterleven" (een veranderde uitgave van „De Ontvluchte Non" als ik het goed begrepen heb?) heeft licht gebracht waar VERROTTING in DUISTERNIS in vol bedrijf was (is?) Weet U soms Dame, de titel van het door mij bedoelde tegen-schrift? Ik zou het gaarne in mijn bezit willen hebben, om ook eens de keerzijde van dat medaille te bekijken. Ik wist niet dat het inderdaad zoo ROT was (is?)

Eenige andere mededeelingen.

Als jongen van 12-13 jaar kan ik me herinneren, dat uw vlucht uit het klooster van Noordwijk onder groote reserve bij ons thuis werd besproken. Mijn zuster en nichtjes kwamen met het bericht thuis. Rèverende Mère A(ugustine) heb ik persoonlijk gekend;

Pastoors K. (v/d Kûne) en wijlen Visser waren mijn leeraren geweest in de muziek (Klavier- en compositieleer). Op veel lateren leeftijd wisten we pas, dat we met hen met homosexueele personen te maken hadden. Van Pastoor Kortenhorst kan ik geen kwaad aannemen! De goede pastoor (Zweits) kan ik me nog goed voorstellen. Verder uit dien, voor U zoo onzaligen, tijd gaan in mijn gedachten voorbij Mère Melanie, Julestine, Beatrix, Agaath, Angela, Soeur Doxi, en:

Mgr. S. Luypen zaliger diende mij het H. Vormsel toe, en Mgr. M. J. D. Claessens te Buitenzorg bracht mij mijn E. H. Communie.

Gode zij dank! Ik ben gehuwd en gezegend met het bezit van drie dochtertjes en onze kleine jongen. Verder ruim denkende katholiek, die de mensch in den Geestelijke slechts waardeer. In de wildernissen van Noord-Celebes was mijn vriend en leids-man alleen geweest Hulp-Prediker E. Graafland zaliger. Die brave man „Ruste In Vrede". Uw werk heeft mij een richting aangewezen, waarheen mijn kinderen niet zullen gaan. Ik ben n.l. de tel zoo'n beetje kwijt wat de samenleving is. Het kan ook niet anders als ik nu ruim 22 jaren — $1^1/_2$ jaar onderbroken in Frankrijk — uit hoofde van mijne betrekking steeds een verblijf heb in de oer-wildernissen der Buitengewesten behoorende tot het Oostelijk — als Westelijk gedeelte van dit Archipel.

Zou U me nog „De Ontvluchte Non" willen sturen onder Rembours aan het adres van,

Hoogachtend,

H. L. M.

In antwoord op Uw geacht schrijven van ddo. Wl. 26 Juli 1929, verklaar ik mits deze UEd: mijne volle toestemming, in den ruimsten zin, te hebben gegeven, van mijn geschrift gebruik te maken naar Uwe beste inzichten en dienste.

Voor Uw nieuw werk, waarvoor ik mij warm aanbevolen houd, koester ik de wensch, dat het zal worden gelezen en begrepen door alle lagen der bevolking dezer maatschappij.

En dan zal er gaan „een rilling door het Land" (Mult: Max Havelaar.

Hoogachtend,

H. L. M.

UITTREKSEL UIT DE REVUE 10 NOVEMBER 1923.

MET GESLOTEN DEUREN.

„Ouderwetsch deftig, in ernstigen eenvoud verheft zich „achter het zondoorbladerde Voorplein het gebouw van den „Raad van Justitie. Strenge koningspalmen pogen vruchte-„loos met hun kaalheid de opvoerlanen te beschaduwen.

„Breede trappen, die mij noodzaken statig te klimmen, of „men wil of niet, (men huppelt daar nu eenmaal niet binnen) „voeren naar de koele perystyle waar de strenge kolommen „raide comme la Justice" het dak schragen van den voorhof, „die doorvoert naar den tempel der gerechtigheid.

„De duigen uit „de oude straffon „met spijkers", bekronen „dezen door den hardsteenen-vloer heenborende gerimpelde „zuilen en hadden de bedoeling de musschen, die daar „speelsch doorheen wippen, te beletten met vreemde smetten „deze „Heilige Halle" te ontheiligen. Ernstige rechters en „zenuwachtige advocaten zijn met eenige o, zoo magere „schrijvers en een enkel o, zoo'n schatje van een schrijfster-„tje de eenige afwisseling voor de wachtende krantenschrij-„vers. „Rechtzaal verslaan" is het eerste en mooiste deel van „het journalistenwerk. Je krijgt zoo'n diepen kijk op 's men-„schen wee, en zoo'n pracht visie op karakters, niet waar? „Jawel, dame!

„De deurwaarder, bijeen gehouden door een oranje lint in „het volle besef van zijn waardigheid en met al de deftigheid, „die een zwarte smoking hem kan verleenen, loopt druk rond „met een wapperend papier, vol geschreven met getuigen.

„De beklaagde in dit proces is aangekomen, vergezeld „door alleronschuldigste suporters. Zij glimlacht stil voor „zich heen en ziet er allerminst haatzaaiend uit of is er mis-„schien geen vruchtbare bevolkingsgroep aanwezig.

„Haar advocaat zit boven op een kale tafel in de dito „advocatenkamer met zijn beenen te bengelen en verdedigd „zichzelf tegen de veroverde blikken van een der lieve su-„porters. „Een wanhopige zaak denk ik".

„Er wordt gekiekt door Aneta. Is er wel een hoekje op „de geheele wereld waar niet gekiekt wordt voor Aneta. „Goed idee-beklaagde met advocaat en omgeving even in de „zon doortrilde buitenlucht-You never can tell.

„In de hal loopt het lief vol Paul de Groot zou zeggen: „Dat belooft een mooi huis". Ineens fluistert men: „De rech- „ters en O.M. zijn binnen" en dies statigen wij allen de recht- „zaal in om daar in diepe aandacht te vernemen dat je een „agent in functie niet kan uitschelden onder de tien pop sub „3 dagen. Hierna gaan de rechters met elkaar praten en een „sigaar rooken; wij durven niet want elk oogenblik kan de „groote zaak voorkomen en dan is 't jammer van je sigaar- „tje. Een pienter handelsman, die blijkbaar niet van gepraat „houdt, geeft ons allemaal Wrigley's chewing gum en dus is „de stilte lang en volkomen.

„Al kauwende wordt de koers van het in beslag te nemen „boekwerk of „haatzaaiend geschrift" opgevoerd tot ƒ 32 als „de deurwaarder ons allen weer tot zich roept in de opval- „lend slecht gewitte zaal.

„Het groote moment is er". „Klaar om te stenografeeren" „is de kantoororder en dus .... De president verheft zich, „stenografisch teeken (hiervoor is): .... I.

„Men kan een speld laten vallen-doodsche stilte, sten tee- „ken: O.

„Deurwaarder", roept hij. Daarna mompelt de president „iets onverstaanbaars voor zich heen, sten. teeken: O en „......... worden wij verzocht de zaal te verlaten, de zitting „vindt plaats met gesloten deuren. De journalisten wringen „hun Wrigly uit den mond en gaan ijskoud bier drinken, ter- „wijl zij onderwijl hun stenografisch verslag van de zaak „uitwerken.

„Het mijne is „I.O.O."-een verloren morgen.

Uittreksel uit de Indische Post.

„Er zal volgens de courant op 10 November aanstaande „de „Ontvluchte Non" voor het gerecht worden gesleept, en „zij zal bij haar verhoor worden onderworpen aan de tor-

„tuur. En zal zij volgens de voor haar geval gebruikelijke „costumen eerst waterproef ondergaan, waarna uitgerekt, „waarna voetzolen geblakerd.

„En zal zij bij de veroordeeling wegens ketterij en laste- „ringen, gestoken in 1 hobbezak, aan de gedenknaald op het „Waterlooplein worden geklonken, behangen met amberbol- „len, gedurende 3 dagen en 3 nachten, tot spot voor het „gemeen, waarna haar lichaam overgeleverd aan den beul ter „vierendeeling. En zullen hare overblijfselen verteerd worden „door het vuur, waarna hare assche verstrooid op de vier „winden.

Jean Chatwijk d'Overzee.

EINDE.

HET VONNIS VAN DE ONTVLUCHTE NON.

Beklaagde is buiten hechtenis.

IN NAAM DER KONINGIN!

De Raad van Justitie te Batavia,

(Tweede Kamer)

rechtsprekende in zaken van misdrijf, waarin geen voorloopige instructie heeft plaats gehad, heeft het navolgend vonnis gewezen in de zaak van:

MARIA MARGARETHA PAESSENS,

geboren te Udem (Pruisen), oud 60 jaren, zonder beroep, wonende te Weltevreden, Koningsplein Oost 3.

De Raad van de

Gehoord de voorlezing van de dagvaarding van 6 October 1923 Lr. W. XV/5738 en het relaas beteekening daarvan 10 October 1923.

Gehoord de debatten ter openbare terechtzitting;

Gezien de stukken;

Gelet op de terechtzitting bij monde van den Substituut-Officier van Justitie Mr. R. J. M. gedane en daarna schriftelijk overgelegde vordering, daartoe strekkende, dat de beklaagde voornoemd zal worden schuldig verklaard aan de misdrijven van „een geschrift, waarin gevoelens van minachting tegen een groep der bevolking van Nederlandsch-Indië tot uiting komen, verspreiden met het oogmerk om aan den inhoud ruchtbaarheid te geven of de ruchtbaarheid daarvan te vermeerderen" en „smaadschrift" dat zij over zulks zal worden veroordeeld tot de betaling van een geldboete van *f* 200.— (twee honderd gulden) met bepaling dat zij bij gebreke van betaling dier boete binnen twee maanden van den dag, waarop het in deze te wijzen vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, hechtenis zal ondergaan gedurende een maand en in de kosten van dit strafgeding; met de bepaling dat der

veroordeelde geen arbeid buiten de muren van een gesticht, bestemd tot het opnemen van veroordeelden zal worden opgedragen en dat de als stukken van overtuiging overgelegde boeken, reclamebilletten, cliché's, deels vervaardigd, deels gediend hebbende tot het plegen der genoemde strafbare feiten, zullen worden vernietigd;

Gehoord de beklaagde in hare verklaringen en middelen van verdediging, alsmede hetgeen ter harer verdediging is aangevoerd door haar gekozen verdediger Mr. L. J. A. F. M.

Overwegende dat beklaagde bij de dagvaarding is ten laste gelegd:

dat zij, met het oogmerk om aan den inhoud van het na te noemen geschrift ruchtbaarheid te geven of de ruchtbaarheid daarvan te vermeerderen in het tijdperk tusschen 1 December 1922 en 21 Februari 1923 opzettelijk met het doel het door den druk openbaar te doen worden, door de Drukkerij „de Unie" te Batavia heeft doen drukken het door haar geschreven boekwerk, getiteld „De Ontvluchte Non", en dit vervolgens heeft verspreid, immers kort voor haar laatstgenoemden datum ongeveer honderd exemplaren, althans meer dan één exemplaar van dit boekwerk; deels in persoon ter aankondiging heeft aangeboden aan diverse te Batavia wonende redacteuren van dagbladen, deels in persoon heeft afgegeven of door anderen doen afgeven aan andere te Batavia wonende of verblijvende personen, en deels door middel van den postdienst heeft toegezonden aan redacteuren van elders in Nederlandsch-Indië verschijnende dagbladen en andere, hetzij te Batavia, hetzij elders in Nederlandsch-Indië verblijf houdende personen, in welk boekwerk, honderd vier en twintig bladzijden druk beslaande, op de voorzijde van den omslag, voorzien van een portret van de schrijfster als geestelijke zuster van den titel „De ontvluchte Non" op bladzijde 5 beginnend met het woord „Inleiding" en op bladzijde 124 eindigend met de woorden: „aan zoo'n dorrende wereld achter de muren vertrouwt men de jonge levens toe?" tot uiting komen gevoelens van vijandschap, haat of minachting tegen een groep der bevolking van Nederlandsch-Indië, te weten de Roomsch-Katholieken, immers een deel der bevolking van Nederlandsch-

Indië, dat zich door Godsdienst van andere groepen dier bevolking onderscheidt; en dat wel voornamelijk in de hieronder aan te duiden gedeelten, te weten;

a. op bladzijde 25 zinsnede;
„ons was wijs gemaakt, dat door deze ouwel te slikken, Jezus lichaam en geest in ons binnenste was gekomen".

b. in het zesde hoofdstuk, getiteld: „twee jaar in het klooster te het gedeelte aanvangend met den dertienden regel van bladzijde 44, waarin onder meer voorkomt: „Loerend door de reet zag ik een klein vertrekje, goed verlicht, sober, maar netjes gemeubileerd, met een bed, een paar stoelen, een tafel waarop de lamp, een flesch wijn en glazen en tegenover het bed een rustbank, waarop, ik kon mijn oogen niet gelooven, een der nonnen met een pater in een innige omhelzing lagen" en verder: „Langen tijd later vertelde zij mij, dat in het bewuste luik den put met ongebluschte kalk afsluit, een put, waarin alle kindertjes worden geworpen, die in het klooster worden geboren en niet mogen blijven leven".

c. he zevende hoofdstuk, getiteld: „De Biecht" waarin voorkomt (op bladzijde 51);
„De biechtvader troostte mij met de woorden: „Moed houden, kindlief, God zal je kracht geven om alles met liefde te dragen, je weet dat God liefde is, en Hij verlangt niets anders van ons dan dat wij Hem dienen met een opgeruimd hart. Luister naar mijn raad, geef je hart aan God en je lichaam aan mij; Dat ik hierover ten zeerste verontwaardigd was en van dien tijd walgde van wat al maar eenigszins met het kloosterleven en den katholieken Godsdienst in verband stond, behoef ik den lezer zeker niet te zeggen".

d. in het achtste hoofdstuk, getiteld: „Terug naar mijn moederklooster te" het gedeelte aanvangend op bladzijde 56 met de woorden: „Op een dag werd Mere enz." en eindigend met deze zinsnede: „Ja, zoo gaat het steeds; de biechtvader is altijd onschuldig; tegen hem mag geen aanklacht worden ingediend, dat bestaat niet, en de gevolgen van alles worden diep geheim gehouden; het kind wordt in een weeshuis gebracht of met een dichtgeknepen neus in den put met ongebluschte kalk geworpen" en waarin ook voorkomt; Mere kwam terug en werd afgezonderd. Ik behoorde reeds tot de ouderlingen zou dus met haar mogen spreken, maar niemand werd toegelaten, want zij was hoogst ernstig ziek werd er dan gezegd, maar ik wist wel welke ziekte zij had;

e. in het tiende hoofdstuk getiteld: Aankomst te Tandjong Priok de passage, aanvangend op bladzijde 82 met de woorden: „Ik loerde door het sleutelgat naar binnen en zag daar onze Reverende Mère, in een omhelzing met een der paters. Ik keek nog eens goed, ja, het was Mère in eigen persoon, op den schoot zittend van den pater, haar beide armen om zijn hals geslagen", en eindigend op bladzijde 83 met de woorden: „Na deze uitlatingen wist ik al genoeg; ik wist dat het hier in het klooster dus vrijwel net zoo toeging, wat den omgang met pastoors betrof, als in dat te en".

f. in het „Slot" op bladzijde 124;
„Het verderf van Roomsch onderwijs wordt gebracht onder het mom van goedigheid door de scholen van zusters en broeders en „Zoolang de geestelijke in het klooster nog een eigen wil heeft, nog eenige wereldschen zin, zal hij daaraan nu en dan toegevend, niet anders dan huichelen. De Roomsche kerk weet dat en ziet door de vingers. Gij blijkt ongeschikt en gij moet heen. Neen, zij zegt liever: Ik houd U, bedwing U van lieverlede, ik neem allengs meer macht over U. De kloosters drijven geen zusters en broeders uit, omdat zij het te bond maken, de kloosters houden de menschen en dulden de ongerechtigheden, mits zij geheim blijven, en waarin zij opzettelijk de eer en goeden naam van Mère en wonend in het klooster der Zusters Ursulinen te (Batavia) heeft aangerand, immers met het kennelijk doel om daaraan ruchtbaarheid te geven en aan deze persoon heeft ten laste gelegd de bepaalde feiten, vervat in de hooger onder e vermelde en in de volgende passage, voorkomende op bladzijde 99 en 100;

„Moeder was een hartstochtelijke vrouw en was erg gesteld op Pastoor; hij was haar God, zij was dan ook onafscheidelijk van dien man, totdat het pastoor ter oore kwam, die hem overplaatste naar de binnenlanden. Moeder was woedend op pastoor, en zag van de zusters gedaan te krijgen, dat zij hem alles zouden weigeren, kwam zelfs zoo ver, dat pastoor v. de overste naar Soerabaia overplaatste.

Toen werd er vergadering gehouden en de zusters dienden gezamelijk een verzoek in bij monseigneur om intrekking van de overplaatsing van de moeder Overste. Het verzoek werd toegestaan en onder voorwaarde en na belofte, dat de zusters niet meer tegen haar biechtvader zouden opstaan. De Overste had nu haar zin en bleef in Batavia. Pastoor K. die naar de binnenlanden was overgeplaatst, werd ernstig ziek en moest naar Europa. Voor zijn vertrek kwam hij in het klooster om afscheid te nemen van de zusters, maar het ging niet om de zusters, doch om zijn vriendin, de moeder Overste.

Toen pastoor K. vertrokken was werd de moeder Overste zwaar ziek. Niemand mocht bij haar komen, want zij moest een zware operatie ondergaan. Na een maand werd de moeder Overste beter en mocht zij de kamer verlaten. De dokter vond het noodig, dat zij een jaar voor gezondheid naar Europa ging. Zij wilde natuurlijk pastoor K. nareizen om zoo spoedig mogelijk bij hem te zijn, maar dit mocht niet zijn, want toen de Overste in Europa kwam was pastoor K. reeds overleden".

Overwegende, dat door de opgaven door beklaagde ter terechtzitting gedaan, die deels bevestiging hebben gevonden in de verklaringen van de ter terechtzitting onder eede gehoorde getuigen is bewezen dat de beklaagde ten tijde en ter plaatse in de telaste legging vermeld het daar nader beschreven, door haar omschreven boekje waarvan een exemplaar bij de processtukken aanwezig is, met het in de telastelegging bedoelde oogmerk heeft doen drukken een en ander als in de dagvaarding nader is aangegeven, terwijl door haar verklaringen, bevestigd door die van getuigen M. en B. en van de mede ter terechtzitting onder eede gehoorde getuigen H. M. de V. en Jhr. E. J. van L. de J. is bewezen, dat zij eenige exemplaren van dat boekwerk heeft verspreid op de wijze en met het oogmerk als is telastegelegd.

Overwegende, dat door eigen waarneming van den raad is bewezen, dat in de dagvaarding geciteerde passage inderdaad in het boek voorkomt, zoodat nog slechts rest de vraag, of beklaagde zich door het verspreiden van dat boekwerk heeft schuldig gemaakt, zooals is telastegelegd, aan overtreding van de artikelen 157 en 310 van het wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde heeft ontkend, dat in dat boekje tot uiting komen gevoelens van vijandschap haat of minachting, tegen Roomsch-Katholieken, terwijl namens haar door haar verdediger is aangevoerd, dat tegen een schuldverklaring ter zake van overtreding van artikel 157 van het wetboek van strafrecht obsteert de omstandigheid, dat het boekje niet was gericht tegen de Roomsch-Katholieken in Nederlandsch-Indië, doch tegen de Roomschen voor zoover in het algemeen; dat de Roomsch-Katholieken niet vormen; een groep der bevolking" in den zin van dat artikel, aangezien de Godsdienst als Criterium wordt gebezigd voor de verdeeling der bevolking van Nederlandsch-Indie, deze slechts kan worden verdeeld in twee groepen, n.l. de belijders van den Islam en de Christenen, of in het algemeen de belijders van de wereld godsdiensten.

Overwegende, dat naar 's Raads oordeel deze verdediging niet opgaat;

Overwegende, dat het sub *a* in de dagvaarding bedoelde citaat getuigt van minachting der schrijfster van een van de fundementeele leerstukken der Roomsche Kerk die omtrent de hostie, terwijl de overige citaten, beschuldigingen inhouden van in verschillende kloosters door hen, die de belofte van kuischheid hadden afgelegd gepleegde onzedelijkheden en moord op als gevolg daarvan geboren kinderen, en voorts in het werkje op ondubbelzinnige wijze wordt te kennen gegeven, dat ook volwassenen, wier leven niet langer op prijs wordt gesteld door onthouding van het noodige als

anderszins uit den weg werden geruimd (Mère L. p. 83) zusters B. p. 97).

Overwegende, dat de publicatie van dergelijke beschuldigingen (die trouwens reeds eeuwenlang als grieven tegen het kloosterleven in de Roomsche kerk zijn geuit) betreffen feiten, die volgens de schrijfster zelf dertig jaren en langer geleden zouden zijn gepleegd, terwijl de schrijfster ze voor het grootste deel als bewezen aanneemt op grond van onderstellingen en mededeelingen van anderen- en dit-zonder blijken te hebben gegeven dat ze een onderzoek heeft gedaan naar de vraag, of wellicht in de laatste dertig jaren de toestanden in het klooster ook naar haar inzichten konden zijn vooruitgegaan, terwijl deze publicatie van toestanden zooals ze zich dertig jaren geleden aan haar vertoonden, met volgens beklaagde, geen ander doel geschiedde, dan om te waarschuwen tegen het hedendaagsche kloosterleven, naar 's Raads zienswijze aantoont, dat beklaagde bij teboekstellen van die gegevens gedreven werd minstens door minachting voor de Roomsch-Katholieken;

Overwegende, dat deze gevoelens van minachting zelfs zeer duidelijk expresis verbis in het boekje tot uiting komen, waar immers uitdrukkelijk wordt gezegd:

„Ik had een niet te beschrijven antipathie tegen het Roomsche geloof" (p. 13);

„Ik walgde van al wat maar eenigszins met het kloosterleven en den Katholieken Godsdienst in verband stond" (p. 51);

„dat verdomde tuig (p. 88) een uitdrukking, die vooral in de mond van een vrouw van opvoeding bezwaarlijk aan iets anders dan aan gevoelens van haat en vijandschap kan worden toegeschreven; terwijl voorts de geheele toon, waarin het werkje is geschreven niet getuigt van een gezonde polimiek, doch van gevoelens van minachting, zooal niet van vijandschap en haat, waaraan de wet onder bepaalde omstandigheden de uiting verbiedt;

Overwegende, dat nu is beweerd dat de gevoelens van de schrijfster gericht waren tegen het Roomsche geloof en niet tegen de Roomsch-katholieken, doch deze bewering niet kan

baten waar de Godsdienst in dit verband is een der levensuitingen van de belijders daarvan en van de personen niet kan worden gescheiden.

Dat wijders de verdediging, dat het werkje was gericht tegen de Roomsch Katholieken in het algemeen niet in het bijzonder die, in Nederlandsch-Indie, terwijl het uitgeven van het boekje in Nederlandsch-Indië en voorts de inhoud daarvan duidelijk beoogde propaganda tegen de Katholieken in Nederlandsch-Indie.

Overwegende, wat betreft het laatste door den Raadsman van beklaagde aangevoerde bezwaar dat de Roomsch-katholieken wel degelijk behooren te worden beschouwd als een der groepen, door Godsdienst van andere deelen der bevolking van Nederlandsch-Indie, onderscheiden en derhalve aanspraak hebben op de bescherming van artikel 157 van het wetboek van strafrecht.

dat de bewoordingen van de wet daaromtrent geen twijfel overlaten en niet de bedoeling van den wetgever kan zijn geweest, slechts twee door godsdienst onderscheiden groepen te onderscheiden n.l. Christenen en Mohammedanen, zoomin als in de bedoeling kan hebben gelegen slechts twee rassen te onderscheiden n.l. Europeanen en Inlanders, waar het artikel, door deze uitlegging aan te nemen, voor een groot deel zijn toepassing zou missen;

Overwegende, dat beklaagde zoo blijkt door het verspreiden van het bovenbedoelde drukwerk zich te hebben schuldig gemaakt aan een overtreding van artikel 157 van het Wetboek van Strafrecht.

Overwegende, dat door den inhoud van het meer gemelde boekje, in het bijzonder het in de dagvaarding sub e. en op pag. 99 en 100 vermelden in verband met de onder eede voor den rechter-Commissaris, belast met de instructie van strafzaken afgelegde verklaring van de niet verschenen getuigen Jeanette Franciscus (mère A.), welke verklaring, opgenomen in het proces verbaal van verhoor 3 September 1923 om wettige reden is voorgelezen, is bewezen, dat beklaagde in dit geschrift met het kennelijk doel om daaraan ruchtbaarheid te geven aan genoemde getuigen een feit heeft ten laste gelegd,

waardoor de eer en goeden naam van deze getuige is aangerand.

Overwegende, dat beklaagde ontkend heeft de bedoeling te hebben gehad Mère A. te beleedigen, doch deze bewering haar nit kan baten, nu door het aan Mère A. te laste gelegde feit haar eer en goeden naam ondubbelzinnig en duidelijk worden aangerand, met welk beleedigend karakter beklaagde als schrijfster niet anders dan bekend kan zijn geweest, zoodat zij moet geacht worden opzettelijk de eer en goeden naam van Mère A. te hebben aangerand;

dat een verder reikend cogmerk om te beleedigen en zoogenaamde animus, injurandi, waartoe vereischt zou zijn, dat de beleediging doel was der handeling, door onze strafwet niet wordt gevorderd;

Overwegende, dat ten slotte door, en namens de beklaagde nog is aangevoerd, dat Mère A. een naam is, gedragen door verscheidene religieuzen, zoodat de gehoorde getuige zich geuite beschuldigingen niet behoefde aan de trekken, doch ook deze verdediging, welke duidelijk blijkt, dat de telastelegging gold de Overste, die met beklaagde uit Holland naar Indië was gereisd en op een bepaald tijdstip op een bepaalde plaats een bepaald aangewezen positie bekleedde, zoodat bij de lezers van het boekje omtrent de indentiteit van de beschuldigde niet de minste twijfel behoefde te bestaan.

Overwegende, dat derhalve is bewezen, dat beklaagde in het zelfde geschrift tevens een overtreding heeft gepleegd tegen artikel 310 (1) en (2) van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat derhalve ter zake van deze feiten behoort te worden geoordeeld;

Overwegende, dat de Raad het voorts met het oog op den inhoud van het in het vonnis bedoelde geschrift noodzakelijk oordeelt de vernietiging te gelasten van de rechte als stukken van overtuiging aanwezige exemplaren van het boekwerk vervaardigd tot het plegen van het strafbare feit;

Gelet op de aangehaalde bepalingen nog op de artikelen 10-30-65 van het Wetboek van Strafrecht en op dien van

Titel en de artikelen 170 (2) en 411 van het Reglement op de Strafvordering;

RECHTDOENDE;

Verklaart de in hoofde dezes genoemde beklaagde

MARIA MARGARETHA PAESSENS

schuldig aan de misdrijven:

1e. „het verspreiden van een geschrift waarin gevoelens van minachting tegen een groep der bevolking van Nederlandsch-Indië tot uiting komen met het oogmerk om aan den inhoud ruchtbaarheid te geven;

2e. Smaadschrift;

Veroordeelt haar deswege tot de betaling van een geldboete van 100 (honderd gulden) verstaat dat die boete bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd zal worden vervangen door hechtenis voor den tijd van twintig dagen.

Gelast de vernietiging van de als stukken van overtuiging gediend hebbende exemplaren van het geschrift getiteld „De ontvluchte non" en de reclame biljetten;

Gelast de teruggave van de mede als stukken van overtuiging gediend hebbende cliché's na verloop van een maand, nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan aan de drukkerij „De Unie".

Verwijst beklaagde nog in de kosten van het rechtsgeding;

Aldus gedaan in de Raadkamer van Zaterdag 10 November 1923 te Batavia.

VERDEDIGING DOOR MR. LIPS.

Aan deze beklaagde wordt vooreest ten laste gelegd, dat zij zich heeft schuldig gemaakt aan het schrijven en verspreiden van een geschrift, waarin tot uiting komen gevoelens van vijandschap, haat of minachting tegen een groep der bevolking van Nederlandsch-Indië, te weten de Roomsch-Katholieken, immers een deel der bevolking van Nederlandsch-Indië, dat zich door godsdienst van andere groepen dier bevolking onderscheidt:

afgezien nog van de vraag of de uitingen, welke het O. M. in zijn telastelegging heeft opgesomd, dat bedoelen wat de telastelegging aangeeft;

afgezien verder van de vraag of deze beklaagde, indien al bewezen ware, wat haar is ten laste gelegd, opzettelijk heeft gehandeld, beide welke vragen naar mijne innerlijke overtuiging ontkennend moeten worden beantwoord, is een eerste vereischte van het onderzoek of inderdaad de telastelegging, zooals die is gesteld,onder het artikel van het strafwetboek mag worden gebracht, of het n.l. de bedoeling is geweest van den Strafwetgever om een zoo uitgebreid begrip als het O. M. in dit gval aan bedoeld artikel geeft, daaraan toe te kennen.

En dan E. H. moet ik U er met ernst op wijzen, dat dit nimmer en nooit de bedoeling van den Wetgever geweest kan zijn.

Teneinde mijne meening te staven moet ik teruggaan tot den oorsprong van de groep artikelen, waaronder de telastelegging is gebracht.

De hier bedoelde misdrijven komen in het Nederlandsch Wetboek van strafrecht niet voor, zij zijn speciaal Koloniaal. Hun oorsprong is te vinden in Ind. Staatsblad 1914 No.205 en 206. Het zijn strafbepalingen ontleend aan den Britsch-Ind. Code Penal.

Over de bedoeling, welke de betreffende bepalingen in het Britsch-Ind. strafrecht hebben, zal ik niet uitwijden. De geschiedenis van de wording der artikelen in het Ind. Strafrecht

geeft mij bewijzen genoeg, dat de wetgever nimmer bedoeld heeft, wat de Officier van Justitie thans wenscht en eischt.

Bij arrest van 19 Mei 1915 gaf het Hooggerechtshof van Nederlandsch-Indië aan het woord „GROEPEN", zooals het in het artikel voorkwam, een zeer enge interpretatie.

Volgens de meening van het Opperrechterlijk College zou met „Groepen" uitsluitend bedoeld zijn de klassen, waarin de bevolking van Nederlandsch-Indië volgens het Indisch Staatsrecht onderscheiden wordt.

Deze opvatting was volgens de meening van den toenmaligen G.G. te eng.

Er is toen veel te doen geweest over de beteekenis, welke aan het woord „Groep" moest en kon worden gehecht.

Het advies van den Directeur van Justitie sprak van groepen, welke staatsrechterlijk, maatschappelijk in landaard of in nationaliteit waren gescheiden.

Blijkens advies van de Staatscommissie voor de herziening van het Ind. privaat- en strafrecht zou onder „Groep" moeten worden verstaan: elk deel van de bevolking van Ned. Indië, hetwelk zich door ras, landaard, Godsdienst, herkomst, afstamming, nationaliteit of Staatsrechterlijke toestand onderscheidt van een of meer deelen van die bevolking.

Intusschen bleef bij de vaststelling van het artikel zooals het in het strafwetboek voorkomt, iedere groepsbepaling achterwege.

Hierdoor is de weg opengelaten tot strafvervolgingen, welke buiten de bedoeling van den wetgever vallen. Een dergelijke strafvervolging is hier door het O.M. geëntameerd. Immers, indien al moge worden aangenomen, dat ook in Godsdienst verschillende groepen onder dit artikel moeten vallen, dan zullen daaronder slechts kunnen worden verstaan de groote Wereldgodsdiensten, waarvan hier in Indië eenige groote groepen aanwezig zijn en waarbij speciaal Christenen en Mohamedanen in aanmerking komen.

Tot welke excessen van vervolging een engere opvatting van het woord „groep" in dezen leiden kan, is licht te begrijpen.

De Officier van Justitie spreekt in zijne dagvaarding van een Groep der bevolking, de Roomsch-Katholieken, dat zich door Godsdienst van andere groepen dier bevolking onderscheidt.

E. H. Het kan nimmer de bedoeling van den wetgever geweest zijn, zich op het gebied van Godsdienstverschillen binnen de groote wereldgroepen te wagen.

De groote groep van het Christendom omsluit niet tientallen maar honderdtallen van kleinere groepen, die min of meer in onderdeelen van opvatting verschillen.

Blijkens het advies van den Raad van Nederlandsch-Indië van den 14en Januari 1916 zal, waar het gaat over de onderscheiding van maatschappelijke groepen op het beleid en het gezond verstand van het O. M. moeten worden vertrouwd *a fortiori.*

E. H. geldt dit waar sprake is van Godsdienstige groepen.

En dan moet ik tot mijn spijt salva referentia constateeren dat bij deze vervolging het beleid en het gezond verstand den Officier van Justitie een weinig in den steek hebben gelaten.

Doch er is meer!

Het eerste misdrijf dat aan deze beklaagde is ten laste gelegd is geplaatst in den vijfden titel handelende over de misdrijven tegen de openbare orde. Deze titel bevat die misdrijven die *gevaar opleveren voor het maatschappelijk leven en de natuurlijke „orde der maatschappij verstoren".*

Dit is volgens de wetenschap (Smidt deel II bld. 65) de strekking der onder dien titel samengebrachte misdrijven.

Maar dan vraag ik U Edelachtbare Heeren:

Is het mogelijk dat door de geincrimineerde uitlatingen de *natuurlijke orde der maatschappij verstoord wordt,* of dat het boekje „De Ontvluchte Non" *gevaar oplevert voor het maatschappelijk leven?*

Ook hier blijkt wederom dat den Officier van Justitie „te veel ijver" moet worden toegeschreven, zelfs zoo, dat de gedachte aan een kleine opleving der inquisitie gewekt wordt.

Ik heb dit alles bij U voorgebracht Edelachtbare Heeren, in de veronderstelling, dat in de geincrimineerde uitlatingen tot uiting komen gevoelens van vijandschap, haat of minachting tegen *een groep der bevolking van Ned. Indië, t. w. de Roomsch-Katholieken.*

Dit is echter allerminst het geval!

Vooreerst is de algemeene strekking van het boekje niet haat en minachting, tegen bepaalde personen te uiten, doch veeleer bedoeld zooals de schrijfster in haar voorwoord zegt, als eene waarschuwing tegen onberaden stappen.

En als ik mij zet aan het onderzoek der geincrimineerde zinsneden en passages, ook dan zoek ik tevergeefs naar gevoelens van *haat,* van *vijandschap* of van *minachting* tegen een groep der bevolking van Nederlandsch-Indië.

In de sub b, c, d en e aangehaalde passages deelt de schrijfster eenige gebeurlijkheden mede, die met den Roomsch-Katholieken Godsdienst niets te maken hebben.

Het gaat in die passages over kloosters in E — T — en W.

De vraag of publicatie van dergelijke geschiedenissen in het algemeen aan te raden is, kan hier buiten beschouwing blijven.

Hier in dit rechtsgeding gaat het om, vast te stellen, of door die uitingen gevoelens van vijandschap, haat of minachting tegen *de* Roomsch-Katholieken worden geuit.

Edelachtbare Heeren, er wordt van *de* Roomsch-Katholieken als zoodanig niet gerept!

De bevolkingsgroep der Roomsch-Katholieken in Ned. Indië, gesteld al dat ze als zoodanig mag worden aangemerkt, heeft toch niets te maken met wat er zooals in eenige met name genoemde kloosters kan gebeuren!

In ieder geval gaat het gepubliceerde niet tegen *de bevolkingsgroep* der Roomsch-Katholieken *in Ned. Indië!*

Eene vervolging op *die* gronden is op zijn zachtst gezegd vergezocht en zweemt naar inquisitie.

In de sub A bedoelde zinsnede verkondigt de schrijfster dat haar werd „wijs gemaakt" dat wil dus zeggen, dat haar als juist werd voorgesteld, eene bepaalde meening, welke in het Katholieke geloof wordt aangenomen.

De schrijfster wil hier te kennen geven, dat die meening, welke haar als juist werd voorgesteld, haar thans, nu zij tot eene andere kerkelijke richting is overgegaan, onjuist voorkomt.

Zij geeft in deze zinsnede te kennen de meening van vele andere kerkgenootschappen en het is mij alweer onmogelijk om in deze uiting dat te vinden wat de Officier er in zocht.

In het slot heeft de schrijfster het over Roomsch onderwijs alsmede over den toestand waarin volgens haar de kloosterlingen zich bevinden.

En ook hier zoek ik wederom tevergeefs naar uitingen van haat, minachting en vijandschap tegen *de Roomsch-Katholieken in Ned.-Indië.*

Edelachtbare Heeren, bij het lezen van het werkje, dat de schrijfster wenscht te publiceeren, heb ik mij afgevraagd waarom de Justitie zich speciaal op dit boekje heeft geworpen.

Immers in den boekhandel zijn tientallen werken te bekomen, waarin op heftige wijze wordt tekeer gegaan tegen het R. K. geloof en de R. K. instellingen.

Tot de meest verspreide behooren: De Zwarte Non, Achter gewijde muren, de Kapelaan van Liestermonde e.a.

Ik noem slechts eenige Hollandsche werkjes, terwijl ook in de moderne Fransche litteratuur een geheele serie daarvan is aan te wijzen.

Al deze boeken mogen vrij worden verspreid en nimmer is de Justitie er op gekomen eene vervolging deswege in te stellen; waarom dan wordt de schrijfster van dit boekje wèl vervolgd, terwijl hare bedoeling met deze publikatie niet is, te kwetsen doch te waarschuwen!

Ik herhaal het daarom, dat de Officier van Justitie met deze vervolging een ongelukkige hand heeft gehad, speciaal omdat de vervolging tegen *dit* misdrijf aan zijn beleid en zijn gezond verstand is overgelaten.

Hij had moeten inzien, dat eene vervolging als deze nimmer in de bedoeling van den strafwetgever kan hebben gelegen. Dat wordt ten duidelijkste bewezen, door de geschiedenis van dit artikel waaruit ik eenige punten naar voren bracht.

Ik kom thans tot het tweede punt waarvoor deze beklaagde terecht staat en dat in het kort wordt geformuleerd als smaadschrift tegen Mejuffrouw Jeannette.

We hebben hier te doen met een klachtdelict en klaagster acht zich beleedigd door de in de dagvaarding genoemde passages in het door beklaagde geschreven boekje, welke passages uit de ingediende klacht zijn overgenomen.

Ik wensch mij hier niet te begeven in beschouwingen over de vraag, in hoeverre de geïncrimineerde passages eene aanranding van eer of goeden naam van een persoon *kunnen* bevatten.

Zeer zeker zullen er velen zijn, die ook deze beschuldiging gezocht noemen.

Ik wensch hier slechts de aandacht te vestigen op het feit, dat de naam van de klaagster, Mejuffrouw Jeannette P. in de geincrimineerde zinsneden, ja in het heele boek niet voorkomt.

Ik wijs op de omstandigheid, dat beklaagde niet wist, wie Mejuffrouw Jeannette P. was en ook nimmer de bedoeling heeft gehad, die persoon te beleedigen.

Nu is het wel waar, dat in de dagvaarding achter den naam van klaagster geschreven staat:

„als religieuse genaamd Mère A."

doch ik meen zeker te weten, dat de klacht niet met dien naam is onderteekend en dat derhalve de Officier in zijne ten lastelegging verder gegaan is dan klaagster blijkens haar onderteekend klaagschrift bedoeld heeft;

Beklaagde heeft het in de geincrimineerde passages niet over Mejuffrouw P. doch over een religieuse, genaamd Mère A. En als wij nu weten Edelachtbare Heeren, dat zooals is komen vast te staan, er meerdere religieusen van dien naam in het klooster te Weltevreden hebben vertoefd en wellicht nog vertoeven en dat de uitdrukking Reverende Mère niet een bepaalde graad aangeeft, doch als algemeene uitdrukking in religieuse communauteiten kan worden gebruikt, dan kunnen we toch moeilijk aannemen, dat hetgeen beklaagde schrijft, als smaadschrift in den zin der wet mag worden opgevat.

Immers een van de elementen van het strafbare feit, dat het gepleegd moet zijn tegen een *bepaald* persoon is, waar in casu niet van een *bepaald* persoon sprake is, niet aanwezig.

Doch ik ga verder:

De wet spreekt van de ten laste legging van een bepaald feit en bedoelt daarmede:

„de ten laste legging tegen een bepaald persoon van een „nauwkeurig omschreven handeling, gepleegd op een be-„paalde plaats en een bepaald tijdstip" (Simons en Noyon).

En nu is het toch wel zeker, Edelachtbare Heeren, dat afgezien van het sub *e* vermelde in de overige telastelegging geen enkel van die vereischte elementen te vinden is, terwijl in het sub *e* vermelde de persoonsbepaling niet zóódanig is als de wet vereischt.

E. H. Ik ben gekomen aan het slot van mijn betoog. Mijn conclusie volgt logisch uit de gestelde praemissen.

Wat de eerste telastelegging betreft zal gegeven het vaststaande feit dat de strafwetgever een ongewenschte en gevaarlijke uitbreiding der wettelijke bepaling niet kan hebben gewenscht *ontslag van rechtsvervolging* moeten volgen.

Mocht echter de Raad onverhoopt van oordeel zijn, dat het gewraakte feit onder het artikel mag worden gebracht dan verzoek ik vrijspraak op grond van het feit, dat van gevoelens van haat, minachting of vijandschap tegen *de groep* der bevolking van *Ned.-Indië* zijnde i.c. de Katholieken in Ned.-Indië

als zoodanig geen sprake is.

Ter zake van de tweede telastelegging is komen vast te staan, dat de elementen van het strafbare feit niet aanwezig zijn.

Ook hier vraagt de verdediging op dien grond ontslag van rechtsvervolging.

Indien echter volgens het oordeel van Uwen Raad geen ontslag van rechtsvervolging kan volgen, dan wordt aangedrongen op vrijspraak, daar de beschuldiging van beleediging niet vaststaat.

Voor beide gevallen wordt nog gewezen op het feit, dat de vereischte *opzet* niet aanwezig mag worden geacht, omdat de bedoeling, waarmede het werkje geschreven is, blijkt uit het voorwoord van de schrijfster.

Nu ook wat aangaat de inbeslaggenomen boeken „De Ontvluchte Non" zou ik gaarne Uwe Edelachtbare willen aanmerken dat dit geschiedde tegen alle rechten.

Tenslotte spreek ik de hoop uit, dat er niet in het minst partij gekozen wordt, en naar aanleiding van al hetgeene ik de eer heb gehad hierboven aan te duiden dat U de gedaagde vrij wilt spreken zonder meer.

Uit Het Nieuws Van Den Dag van 10 November 1923 en 12 April 1924. Zaak Paessens.

Op heden, Zaterdag 10 November, stond voor den Raad van Justitie te Batavia terecht mej. Maria Margaretha Paessens, oud 60 jaar, als beschuldigd van het, met het oogmerk om aan den inhoud daarvan ruchtbaarheid te geven of de ruchtbaarheid daarvan te vermeerderen, opzettelijk en met het doel door den druk openbaar te doen worden, te doen drukken het door haar geschreven boekwerk, getiteld *De ontvluchte Non*, en dit te hebben verspreid, terwijl daarin tot uiting kwamen gevoelens van vijandschap, haat of minachting tegen een groep der bevolking van Nederlandsch-Indië, met name de Katholieken, en waarin zij opzettelijk de eer en den goeden naam eener religieuse te Noordwijk (Batavia) heeft aangerand, immers met het kennelijk doel, om daaraan ruchtbaarheid te geven, aan deze persoon heeft ten laste gelegd bepaalde feiten, vervat aan deze persoonheeft ten laste gelegd bepaalde feiten,vervat in enkele in de dagvaarding geciteerde zinnen, voorkomende in het genoemde boek.

De Voorzitter van den Raad is mr. Van Vierssen Trip, terwijl de Raad is samengesteld uit de mrs. Van den Bosch en Nierstrasz.

Het Openbaar Ministerie wordt vertegewoordigd door mr. Verheijen.

De voorzitter deelt mede, de Raad besloten heeft de zaak, gezien den aard van het te behandelen onderwerp en de inhoud van het te bespreken boekje, waarop de dagvaarding gegrond is, te behandelen met gesloten deuren.

Op een desbetreffenden vraag van den verdediger van beklaagde, mr. Lips, wordt geantwoord, dat de beklaagde zal terecht staan wegens haatzaaien en laster.

Op het protest van mr. Lips tegen het behandelen van deze zaak met gesloten deuren wordt geantwoord, dat de Raad dat besluit reeds genomen heeft; de deurwaarder verzoekt het publiek de zaal te verlaten.

Het vrij talrijk opgekomen publiek begeeft zich weder naar de „couloirs", waar inmiddels het laatste vrije exemplaar van *De ontvluchtt non* verhandeld wordt. Noteering: fl. 25 bieden en fl. 30 laten.

Uit verveling gaat het publiek heen, alleen de rampzalige getuigen blijven over.

Het is over twaalven, wanneer de verhooren zijn afgeloopen.

In zijn requisitoir eischt het O. M. waargenomen door Mr. Verheyen, dan fl. 200 boete, subs. één maand gevangenisstraf en vernietiging van de geheele oplaag van het geïncrimineerde werk.

De verdediger, Mr. Lips, houdt zijn pleidooi, zegt o.m., dat geen groep van de bevolking is aangevallen, noch een bepaalde persoon, dit ter bestrijding van de tweede ten laste legging, en pleit vrijspraak.

Re- en dupliek.

Uitspraak over acht dagen.

Niet langer de „ontvluchte", doch thans „de boetvaardige non",

Aneta vermeemt, dat mej Paessens aan de Regeering het verzoek heeft gedaan om gratie van haar opgelegde straf.

REQUEST AAN DEN GOUVERNEUR GENERAAL VAN NED.-INDIë.

Geeft met verschuldigden eerbied te kennen Maria Margaretha Paessens, zonder beroep, wonende te Weltevreden;

dat requestrante op den 10en October 1923 tot eene geldboete van een honderd gulden en vernietiging van vijf duizend boeken veroordeeld werd terzake van:

1ste „Haatzaaien"

2de „Smaadschrift"

dat het vonnis van den Raad van Justitie door het Hooggerechtshof bekrachtigd is in appèl;

dat bij het veroordeelend vonnis tevens werd bevolen, dat het door requestrante geschreven voor de uitgave, door de Justitie in beslag genomen werkje, getiteld „De Ontvluchte Non", zou worden vernietigd:

dat requestrante gratie wenscht te verzoeken van de haar opgelegde straf alsmede bevel tot teruggave aan haar requestrante van het in beslag genomen boekje;

dat requestrante met haar verzoek niet bedoelt een genadeblijk te vragen, zoodat haar verzoek als een erkenning van schuld harerzijds zou moeten worden opgevat;

dat zij veeleer met haar request hoopt te verkrijgen, dat een naukeurig onderzoek van het verhandelde op de beide terechtzittingen aan Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal de overtuiging zal geven, dat zij niet schuldig is aan het haar ten laste gelegde en dat derhalve de veroordeeling ten onrechte is geschied;

dat immers requestrante blijft volhouden, dat zij niet schuldig is; dat noch de inhoud van het gewraakte boekje noch de strekking daarvan, noch de bedoeling, welke bij requestrante als schrijfster hebben voorgezeten hare schuld aan „Haatzaaien" en „smaadschrift" kunnen vast stellen;

dat de inhoud van dat werkje weergeeft door de schrijfster zelf beleefd dan wel door haar van geloofwaardige personen vernomen voorvallen waarvan de publicatie weliswaar onaangenaam kan zijn voor de belijders van den Roomsch Katholieken Godsdienst in het algemeen, die echter in geen geval gericht is tegen de eng omschreven groep der Roomsch Katholieken in Nederlandsch-Indië,

dat verder de strekking van het boekje niet is haatzaaien tegen den Roomsch Katholieken godsdienst, doch veelmeer een waarschuwing tegen ondoordachte intrede in de kloosters;

dat dit mede de bedooeling is geweest van de schrijfster, daar zij immers hare bedoeling met evenveel woorden in het werkje heeft kenbaar gemaakt;

dat requestrante die zelf reliqieuse is geweest en die heeft moeten ondervinden en heeft gezien, hoe dikwijls jonge meisjes worden verlokt tot intrede in een klooster, zonder dat daartoe bij hen roeping bestaat, een waarschuwende stem heeft willen verheffen teneinde de jeugd van ondoordachte stappen terug te houden;

dat dit en geen ander de bedoeling van schrijfster is geweest, zooals ook ten duidelijkste uit het werkje zelf blijkt;

dat een waarschuwing naar requestrante's meening zeer zeker op haar plaats is, terwijl het toch veel beter is om bepaalde feiten, waarvoor de bewijzen aanwezig zijn aan te voeren, dan zich tot onbepaalde insinuaties te beperken, dat requestrante nu wel inziet dat zij het bedoelde werkje vrij had kunnen uitgeven ingeval zij in wat bedekter termen dezelfde waarheden had neergeschreven als thans door haar verkondigd doch, zij van oordeel is dat een ronduit signaleeren van bestaande wantoestanden te verkiezen is, boven insinueerende aanduidingen;

dat ten slotte een openlijke bestrijding van en van een waarschuwing tegen de proselietenmakerij voor Roomsche kloosters nooit kan en mag worden opgevat als haatzaaien tegen het Roomsch Katholieke geloof en daar gaat 't ten slotte om en allerminst tegen de groep der Roomsch Katholieken in Nederlandsch Indië.

Op alle welke gronden requestrante de eer heeft zijne Excellentie te verzoeken dat het Haar behage aan requestrante gratie te verleenen van de haar opgelegde straf met bevel tot teruggave aan haar der in beslag genomen boeken.

Weltevreden, 28 Maart 1924. 't Welk doende

w.g. M. PAESSENS.

Hierop werd afwijzend beschikt.